REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lessner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(Număr de Duminecă 38.)

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov;
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30, etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un exemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 206.—Anul LXXI. Brașov, Vineri 19 Septemvrie (2 Octomvrie). 1908.

Cine 'mparte-parte-'și face.

Multă vorbă și mult tărăboi s'a făcut cu reforma electorală în Ungaria. Și în Austria a dat de lucru guvernului și țărei cestiunea votului universal și o luptă crâncenă a trebuit să poarte amicii dreptului egal din popor, dar acolo iute și degrabă s'a hotărât soartea reformei, eșind învingător votul universal, egal și secret. Numai aici la noi s'au trăgănat și să trăgănează acum de ani de zile cestiunea, care dacă ar fi mers cu dreptate și cu bună voință ar fi fost de mult deslegată spre mulțumirea tuturor.

N'avem să ne mirăm zău de aceasta dacă vom asemăna stările din Austria cu stările dela noi. Acolo n'au ajuns nici odată lucrurile așa de departe ca numai cei dela cârmă și numai conducătorii partidului aceluia, care are majoritatea în dietă, să fie totul; ei să guverneze cum le place și cum le vine mai bine la socoteală neținând seamă de celelate popoare și de interesele lor de viață. In parlamentul din Viena și mai de mult erau reprezentați pe lângă Germanii dela putere, și Cehii, Polonii, Slovenii, Italienii, Românii bucovineni; și ori cum dar totuși se ținea samă și de cererile și postulatele lor.

In Ungaria însă ceice au cuțitul și pânea în mână sunt numai trimișii unei părți a poporului maghiar care după legea electorală aveau drept să aleagă. Naționalitățile nici c'au fost reprezentate și dacă în anii din urmă au răzbit cu chiu cu vai câți-va deputați naționaliști în dietă, aceasta s'a întâmplăt în contra dorinței celor delă cârmă, cari până în ziua de azi să jăluesc că u'au putut să împiedece și alegerea celor vr'o douzeci de Români, Slovaci și Sârbi. Iar despre aceea cum sunt ei cinstiți acolo în dietă și cum se ține samă de ei și de dorințele și pretenziunile celor ce i au trimis acolo, ne pntem convinge aproape zilnic din desbaterile dietei. Pot vorbi de noroc dacă n'au fost până acum dați afară pe fereastră.

Iată cauza de ce merge așa de grozav de greu aici în Ungaria să se realizeze dorința Majestăței Sale de a se da drept electoral și acelora cari până acum nu s'au bucurat de el.

Cei ce au fost stăpâni până acuma peste toate și au făcut în dietă ce au voit și ce le-au venit mai bine la socoteală, s'au văzut deodată obligați, prin condițiunea ce le-au pus'o coroana la încheierea pactului cu coaliția, să împartă dreptul cu cei până acuma nedreptățiți. Mare și grea problemă, căci le lipsește cu totul simțul de dreptate și bunăvoință la împărțeală. De aceea firea lucrurilor a adus cu sine ca dânșii să caute să-și facă parte la alcătuirea reformei electorale și încă parte așa de mare încât ceilalți să nu se aleagă aproape cu nimic.

Aceasta ese la lumină din proiectul de reformă al lui Andrassy, pe care socialiștii au reușit să pună mâna și să-l dea publicității, cu toate că Andrassy păzea ca un cerber secretul lui. Chiar și o foaie maghiară a trebuit să mărturisească, că numai furtului actelor de reformă dela oficiul statistic se poate mulțămi, că țara și cu populația ei a aflat cu câteva săptămâni mai nainte ce se făurește și ce soarte i-se pregătește de către guvernul coaliției maghiare.

Și ce-au aflat țara și popoarele ei din actele destăinuite? Mai rău decât s'au temut și au bănuit vre-odată. De votul universal nici vorbă, de vot egal și mai puțin și, încât pentru votare, vreau să fie tot publică ca să știe solgăbirăul, care țăran a votat contra candidatului lui și al guvernului, ca apoi să-i poarte Sâmbetele. Iar încât pentru voturi Maghiarii cu ajutorul votului plural au relativ mai multe voturi după proiectul de lege nou, decât aveau după legea cea nedreaptă de mai nainte. Din datele, ce le aducem mai jos, se va putea convinge fie-care cum stăm cu dreptatea ungurească chiar și în ziua de azi, când regele Ungariei însuși ne-a promis introducerea votului universal.

Pentru fondul jubilar al »Gazetei«.

Au mai contribuit:

D-l Dr. *Ioan Mihalyi* din *Sighetul-Marmației* suma de *6* (șase) coroane;

Părintele *I. Nistor* din *Arpătac* *2* cor.;

Din incidentul întâlnirei lor la adunarea generală din Oravița, domnii *Dr. Dionisie Stoica*, *Aurel P. Bănuț*, *Alexandru Bojinca*, *Stefan Mărcuș* și *Ionel Crișianu*, dăruiesc fondului jubilar al „Gazetei“ suma de *cor. 10*;

Satul-mare, (Szatmar Közephegy) 24 Sept. 1908. — Pentru fondul jubilar al „Gazetei“ trimit și eu *10* (zece) coroane — ca cetitor al „Gazetei“ de mulți zeci de ani și ca fost cantor-învățător în *Tătărești* 47 de ani. Acuma sunt în viile Satului-mare pe proprietatea mea. Vener. D-le Director, ca om bătrân ce sunt, Vă doresc să Vă dea Dumnezeu încă mulți ani și să încoroneze cu succese nizuințele D-Voastră. Al D-Voastră devotat

Georgiu Papp.

Lupta în contra votului plural. După declarațiunile făcute de ministrul Andrássy în dietă și după destăinuirile ziarului „Népszava,“ prin cari s'a dat pe față planul guvernului, s'a pornit în întreaga țeară o întinsă agitațiune în contra votului plural. Pe Dumineca trecută au fost convocate de către deputații slovaci *15 adunări poporale în ținuturile locuite de Slovaci*. Partea cea mai mare dintre aceste adunări au fost însă oprite în mod volnic. In câteva adunări, cari s'au putut ținea deputații Hodzsa și Ivanka și împreună cu ei miile de alegători slovaci întruniți au protestat cu energie în contra atentatului plănuit de Andrássy și au trimis telegrame Maj. Sale Monarchului, implorând ajutorul s'au în contra acelor, cari au de gând să pângărească promisiunea lor și gândul curat al Maj. Sale.

Socialiștii deasemenea s'au pus pe lucru. Aproape zilnic se țin întruniri în toate orașele țării, în cari se decretează lupta pe întreaga linie în contra votului plural plănuit.

Aderenții fostului ministru Kristoffy, așa numitul *partid radical maghiar*, au început deasemenea o întinsă agitație. Pe eri a fost convocată o nouă întrunire în orașul Macău. Autoritățile au oprit însă ținerea adunării. In urma acestei oprelişti conducătorii partidului au rugat telegrafic pe Maj. Sa Monarchul, ca să nu îngădue guvernului să falsifice votul universal, și să-l constrângă a introduce votul universal adevărat.

Dumineca trecută s'a ținut în *Sibiiu* o mare întrunire socialistă-românească, la care a vorbit din partea Românilor d-l Dr. *Comșa*, iar pe Dumineca viitoare este convocată o adunare poporală românească la *Sebeșul-săsesc*.

O nouă declarațiune a contelui Andrassy. Andrassy a declarat în conferința de eri a partidului independist, că votul e *plural* și *public*. Dreptul de vot îl are numai cei ce sunt da 10 ani cetățeni ungari și sunt stabiliți într'un loc de cel puțin 1 an.

Proiectul reformei electorale.

Destăinuirile ziarului socialist »Népszava«

La trei zile după cunoscutul răspuns dat de ministrul Andrassy la interpelarea dep. Dr. A. Vlad în cestiunea reformei electorale, foaia socialistă „Népszava“ a surprins lumea, dar mai ales pe ministrul Andrassy, cu publicarea unor tabele statistice, cari conțin până în cele mai mici amănunte datele, cari au servit sau servesc ministrului de interne la compunerea proiectului reformei electorale atât de mult tăinuite.

Cum a ajuns numita foaie să pună mâna pe aceste tabele oficioase, e treaba ei. *Destul că datele sunt adevărate și s'au compus din partea oficiului de statistică la ordinul ministrului Andrassy.* Din această statistică, care poartă data de *24 Sept. n.* mai reiese, că proiectul ministrului Andrassy încă n'a putut fi sancționat de Maj. Sa. Intr'un comunicat,

---

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Poveste din Peru

de Multatuli.

Nițu și Linuța stăteau de povești — Ascultă Nițule, începu Linuța, tu nu cetești acasă cărți de povești?

— »Cum nu! Știu atâtea povești care de care mai frumoasă și mai interesantă.« Și văzând că Linuța e gata să'l asculte, începu a povesti. Povestirea lui mergea la început cam prost, se încurca mereu și mereu repetă cuvintele. Incetul cu încetul se aprinse, se transpuse în locul eroilor povestei sale și povesteà cu mult mai vioiu și mai însuflețit decât cum era în fleacul acela de carte, de unde își scoase povestea. Ori de câte ori era vorba de o faptă vitejească, sărea în sus de pe troaca, pe care ședea cu Lenuța, și gesticula aprins. Biata copilă se spăriă de-a binele. Cu toate acestea când Nițu stârși povestea, dacă ar fi avut o luntriță, ar fi fost gata, să plece îndată spre Italia, ca să ieie și ei parte la atâtea jocuri primejdioase, la atâtea aventuri și la atâtea dragoști.

— Mai ști ceva? întrebă copila la urmă.

— Știu, răspunse Nițu, aprins de focul cu care povestise. Știu, și încă o poveste frumoasă, am cetit-o într'o carte, căreia îi ziceam, mi-se pare: almanah.

Și începu povestea.

— Ascultă Linuță! A fost odată ca nici odată, a fost odată un împărat în o țară mare. La împărat îi ziceau Jnka. Și la toți împărații din țara aceea așa le ziceau, tot numai Jnka.

— Așa ca la noi Oranje.

— Așa da! Dar în țara aceea, pe care o chema Peru, împărații se trăgeau din soare și când mureau iar se reîntorceau în soare, și lor nu le era iertat, să ieie de soție, de cât pe o fată, care iar se trage din soare. Asta era lege în Peru.

— Auzi Nițule, s'o chiar întâmplat ce povestești tu?

— Eu nu știu! așa stă în carte. In țara aceasta era odată un împărat, care avea trei copii: doi feciori și o fată. Pe un fecior îl chema Telesco, iar pe celalalt Kusco. La fată i-am uitat numele.

— Zi-i Maria!

— Nu se poate, nu cred că numele acesta să fie folosit în Peru. Poate Luiza, ar fi mai bine, sau poate Emma. Ori să-i zicem Linuța?

— Nu nu, zi-i Emma, că dacă îi zici Linuța, nu știi de care-i vorba, de mine, ori de fata de împărat.

— Bine, să-i zicem dar Emma. Ea era unica fată în întreg Peru, care-și trăgea orginea din soare. Și era mare îngrijorarea poporului, că nu știau, că dacă va muri împăratul cine-i va urma, de oarece Telesco și Kusco, erau de-odată născuți.

— Erau adecă gemeni!

— Așa, da, erau gemeni! și împăratul î-și tot frământa mintea, cine să-i fie urmașul? El îi iubia într'o formă pe amândoi, și poporul din Peru de asemenea s'ar fi bucurat, ca amândoi să le fie Jnka. Lucrul ăsta însă nu se putea, pentru că era lege, că nu poate fi nici odată mai mult de un Jnka. Năcăjit, împăratul adunà pe toți popii pe un vârf de deal, ca să fie mai aproape de soare, căci soarele trebuia să hotărască, cine să fie împărat.

— Dar ascultă, Nițule, asta nu poate fi drept!

— Ce să-ți fac, așa stă în carte! Și apoi nu-ți uita Linuță, că asta a fost odată, tare de mult, că doară Peru îi o țară foarte veche.. La porunca împăratului dară, popii ridicară două ruguri, pe cari puseră o mulțime de cununi de flori și nu le aprinseră, treaba asta avea s'o facă soarele.

— Foarte ușor, cu o linte!

— Nu cu linte, că doară pe vremea aceea nici nu era cunoscută lintea în Peru.

Era vorbă aci, ca insuși soarele să se declare, pe care îi dorește din doi să fie împărat. De altcum coroanele așa erau aranjate pe ruguri cât unele formau litera *T.* adecă Telesco, cele lalte litere *K*, adecă Kusko. Acum împăratul și popii și toți cei de față îngenunchiară și începură a se ruga soarelui.

— Destul de rău, doar tu ști bine Nițule, că nu-i iertat să îngenunchi înaintea nimărui, nici să te rogi, că aceea îi idololatrie.

— Știu, da știu, că așa-i dar stă în carte, că Peruanii erau închinători la idoli. Dar nici tu nu trebue să te prinzi de toate lucrurile, ..că doar ți-am spus, că asta era de mult, tare de mult... și Peruanii erau altfel de oameni, nu ca noi; de pildă în Franța, la *tată* îi zic *père*; poftim acum vezi, că fiecare popor își are datinele lui!

Linuța făcea numai cu capul, ca și cum ar înțelege.

— Se rugau dară cu toți și Telesco și Kusco și Emma, și încă ei cu mai multă evlavie, decât ceilalți, căci dacă s'ar fi aprins mai întâiu rugul lui Kusko, avea să fie el Jnka și Telesco numai prinț, iar dacă flacăra ar fi început să consume mai întâiu rugul acestuia, el ar fi fost împărat. Și apoi Emma încă era interesată în afacere, ea trebuia să se mărite după noul Jnka și nu știa, care avea să fie acela.

— Da, nu vorbi Nițule, că doar le era soră!

— Ce să faci? nu se putea altfel, ți-am spus că așa era legea acolo, că îm-

publicat de guvern a doua zi după apariţia datelor în foaia „Népszava“, *nu* se neagă autenticitatea lor ci se spune numai, că numita foaie a ajuns în posesiunea acestor date pe cale nepermisă. Prin urmare s'a şi orânduit îndată o cercetare în localul redacţiunei şi tipoprafiei ziarului „Népszava“, fără însă de a da de urma manuscriptului.

Dăm în următoarele în extras cele destăinuite de „Népszava“, ca să-şi facă o închipuire şi cetitorii numărului nostru de Duminecă despre modul maşter şi neruşinos, cum îşi bate joc ministrul Andrassy de votul universal, direct şi secret.

Iată aceste date:

Proiectul dă drept de vot tuturor cetăţenilor trecuţi de 24 de ani, va să zică şi celor ce nu ştiu ceti şi scrie.

I. Insă *ceice nu ştiu ceti şi scrie* nu au vot nemijlocit ci *mijlocit* în aşa formă, *că tot zece inşi aleg un bărbat de încredere, care are drept să deie un vot. Astfel 1,270,924 de analfabeţi trecuţi de 24 de ani vor avea la olaltă 127,092 de voturi.*

II. *Pe baza ştiinţei scrierii şi a cetitului vor avea cu totul 2,618,501 de inşi drept de vot.* Intre aceştia vor fi de cei cu *un vot*, *cu două* şi *cu trei..* Pe baza scrisului şi a cetitului vor avea

1,534,443 drept de un vot.

Drept la două voturi vor avea:

a) Cei ce au absolvat 4 clase la vre-o şcoală medie;

b) Cel ce ştie scrie şi ceti şi plăteşte din vre-un fel de dare, 20 coroane dare directă;

c) Cel ce ştie scrie şi ceti şi dă ocupaţie regulată unei persoane.

d) Cel ce ştie ceti şi scrie şi e aplicat de cel puţin cinci ani la un măiestru;

e) Cel ce ştie ceti şi scrie, are cel puţin 32 de ani, a cătănit şi are cel puţin 3 copii.

Conform acestor titluri de drept vor avea *câte 2 voturi* 866,267 inşi, cari *vor stăpâni 1,732.534 de voturi.*

Câte trei voturi vor avea:

a) Cei absoluţi de vre-o şcoală medie

b) Cei ce ştiu scrie şi ceti şi plătesc cel puţin 100 de coroane dare directă.

Pe baza aceasta ar avea:

Câte 3 voturi 217.791 de inşi, cari la olaltă vor depune 653,373 de voturi.

Numărul total al voturilor vor fi: *4.047,671*,

ear numărul votanţilor:

a) Mijlocit 1,270,924

b) Nemijlocit:

cu un vot	1.534.443
cu două voturi	866,267
cu trei voturi	217,791

Aceste voturi după naţionalitate se vor împărţi precum urmează:

Dintre cei *cu drept la trei voturi* vor fi:

Români	3·7%	= 8,124	inşi.
Maghiari	71·7%	= 156,156	«
Germani	16·9%	= 37,024	»
Slovaci	3·1%	= 6,817	»
Sârbi	3·6%	= 6,599	»

Dintre cei *cu 2 voturi*:

Români	5·0%	= 43,313	inşi.
Maghiari	63·3%	= 548,347	»
Germani	16·7%	= 144,666	»
Slovaci	10·1%	= 87,492	»
Sârbi	2·3%	= 19,924	»

Dintre cei *cu un vot*:

Români	9·1%	= 139,634	inşi
Maghiari	58·6%	= 899,173	»
Germani	13·5%	= 207,149	»
Slovaci	13·5%	= 207,149	»
Sârbi	2·1%	= 32,223	»

Dintre cele 1.270,924 de *voturi mijlocite* (adecă tot zece bărbaţi un vot) vor avea:

Românii 38·8 %, Maghiarii 32·2%, Germanii 4·8%, Slovacii 10·3 %, Rutenii 5·7% Sârbii 3·8%. Croaţii 1·0%, Alţii 3·4%.

Monstruositatea acestui proiect se va vedea şi mai bine dacă numărul de bărbaţi ce-l are fie-care naţionalitate îl vom compara cu numărul voturilor ce le va căpăta:

	Numărul bărbaţilor trecuţi de 24 ani:	în %	Suma voturilor ce le-ar căpăta:
Românii	684,261	17·6	299,573
Maghiarii	2,015,355	51·7	2.501,245
Germanii	450,064	11·6	615,245
Slovacii	433,420	11·1	416,910
Croaţii	44,155	1·1	44,524
Sârbii	108,193	2·8	97,114
Suma totală	3,895,357	100·0	4,047,671.

Adecă, pe când între 2,015,335 de Maghiari numai 1.608,707 bărbaţi ştiu ceti şi scrie şi totuşi ar fi să aibă **2,501,460** de voturi, fiindcă au foarte mulţi de cei cu trei voturi; pe atunci pe 684,261 de bărbaţi români trecuţi de 24 de ani, s'ar veni numai **299,537** de voturi!!!

*

Din statistica publicată de »Népszava« mai scoatem şi următoarele date sumare privitoare la felul cum se împart după naţionalitate voturile în comitatele locuite de români.

In Ardeal. In comitatul *Albei-inferioare* din totalitatea de 26,054 voturi: româneşti 55·6 la sută, germane 6 la sută şi ungureşti 37·2 la sută.

In comit. *Bistriţa-Năsăud* din 21,320 voturi: româneşti 44·2, germane 42 şi ungureşti 11·7 la sută.

In comitatul *Braşov* din 25,896 voturi: româneşti 21·5, germane 44·3 şi ungureşti 33·6 la sută.

In comitatul *Ciuc* din 22.215 voturi româneşti 3·7 şi ungureşti 95·7 la sută.

In comitatul *Făgăraş* din 16,727 voturi: româneşti 81·7, germane 8·2 şi ungureşti 9·8 la sută.

In comitatul *Treiscaune* din 30,462 voturi: româneşti 6·7 şi ungureşti 92·7 la sută.

In comitatul *Hunedoara* din 37,200 voturi: româneşti 56·2, germane 8·3 şi ungureşti 34·3 la sută.

In comitatul *Târnava-mică* din 16,681 voturi: româneşti 26·1, germane 35·2 şi ungureşti 37·4 la sută.

In comitatul *Cojocna* din 22,026 voturi: româneşti 39·6, germane 9·1, ungureşti 50·4 la sută.

Oraşul *Cluj* din 17.547 voturi: româneşti 3·3, germane 2·1 şi ungureşti 94·1 la sută.

In comitatul *Murăş-Turda* din 28,685 voturi: româneşti 18·6, germane 7·4, ungureşti 73·4 la sută.

In comitatul *Târnava mare* din 33.060 voturi: româneşti 23·1, germane 62·9 şi ungureşti 12·8 la sută.

In comitatul *Sibiiu* din 35,570 voturi: româneşti 47·2, germane 45·9, ungureşti 6·2 la sută.

In comitatul *Solnoc-Dobâca* din 23,742 voturi: româneşti 48·2, germane 6 şi ungureşti 44·7 la sută.

In comitatul *Turda-Arieş* din 19·511 voturi: româneşti 45·7, germane 1 şi ungureşti 52·3 la sută.

In comitatul *Odorheiu* din 26,078 voturi: româneşti 1·1, germane 3·1 şi ungureşti 95·6 la sută.

In Bănat. Comitatul *Caraş-Severin* din 91,887 voturi: româneşti 63·1, germane 19, slovăceşti 1, ungureşti 10, sârbeşti 2·4 la sută.

In comitatul *Timiş* din 96,892 voturi: româneşti 31·1, germane 42·2, ungureşti 11, sârbeşti 12·2 la sută.

Oraşul *Timişoara* din 17,156 voturi: româneşti 5·7, germane 47·1, ungureşti 41·9 şi sârbeşti 3·3 la sută.

In comitatul *Torontal* din 143,781 voturi: româneşti 10·1, slovăceşti 3, germane 39, ungureşti 18·6 şi sârbeşti 26·9 la sută.

In părţile ungurene. In comitatul *Arad* din 53 029 voturi: româneşti 43, slovăceşti 2·3, germane 17·3 şi ungureşti 36·3 la sută.

In oraşul *Arad* din 18,187 voturi: româneşti 8·4, germane 8·3 şi ungureşti 79·8 la sută.

In comitatul *Cianad* din 34,433 voturi: româneşti 7·2, slovăceşti 12·9 şi ungureşti 76·6 la sută.

In comitatul *Bichiş* din 83,136 voturi: româneşti 1·2, slovăceşti 22·6, germane 2·8 şi ungureşti 73·3 la sută.

In comitatul *Bihor* din 93,385 voturi: româneşti 15·1 şi ungureşti 83·6 la sută.

In Oraşul *Oradea-Mare* din 16,703 voturi: româneşti 3·7 şi ungureşti 94·7 la sută.

In comitatul *Maramurăş* din 26,500 voturi: româneşti 12·9, germane 19·7, rutene 19·2 şi ungureşti 47·5 la sută.

In comitatul *Sătmar* din 60,596 voturi: româneşti 14·7, germane 3·5 şi ungureşti 81·3 la sută.

In oraşul *Sătmar* din 8174 voturi: româneşti 1·4 la sută.

In comitatul *Sălaj* din 28,136 voturi: româneşti 28·2, germane 1 şi ungureşti 70 la sută.

In comitatul *Ugocia* din 10,585 voturi: româneşti 3·2, germane 4, ungureşti 73·3 şi rutene 19·5 la sută.

Aceste sunt pe scurt datele publicate de „Népszava“, din cari reiese lămurit atentatul scârbos ce-l pregăteşte ministrul Andrassy în contra naţionalităţilor nemaghiare din ţară. Nedreptatea cea mare ce se face prin acest proiect masselor celor mari ale muncitorilor, apoi naţionalităţilor şi îndeosebi Românilor, o caracterisează foaia socialistă prin următoarea paralelă pe baza datelor din proiect:

»Pe când dintre cele 2.015,335 de bărbaţi maghiari numai 1.608,707 bărbaţi ştiu scrie şi ceti şi totuşi capătă 2.501,460 de voturi şi adecă le căpătă marii proprietari, proprietarii mijlocii, fabricanţii comercianţii şi funcţionarii cu votul duplu şi triplu: pe atunci cei 684.261 de bărbaţi peste 24 de ani români vor căpăta la olaltă numai 299,537 de voturi. Nu-i aşa că acest sistem va şti să măsure dreptul cu dreptate admirabilă?«

Intr'adevăr ţi-se ridică sângele în obraz când te gândeşti cu câtă obrăznicie se silesc cei dela guvern să falsifice şi denege drepturile pe cari spiritul timpului şi un Monarch înţelept vrea să le deie popoarelor, ce cu atâta sudoare poartă greutăţile acestui stat!

Adunarea poporală românească din Sâncel.

— 29 Sept. n. 1908.

Duminecă în 27 Septemvrie s'a ţinut în comuna fruntaşe *Sâncel* de lângă Blaj o adunare poporală a alegătorilor Români din cercul pretorial al Hususăului, având la ordinea zilei discuţia asupra situaţiei politice generale şi în deosebi a votului universal. Adunarea a fost favorizată de un timp splendid, o zi frumoasă cu soare cald de vară, ceeace a contribuit mult la succesul frumos şi la aspectul sărbătoresc al adunării.

Deşi a fost anunţată abia cu 2—3 zile înainte, totuşi s'a adunat un număr însemnat de mai multe sute de ţărani români din comuna *Sâncel*, *Spini*, *Pănade*, *Iclod Bia* şi din alte sate. Am remarcat în deosebi o ceată brava de vre-o 60 de bărbaţi veniţi din depărtare destul de însemnată din comuna *Tăuni*. Preoţimea din jur aproape fără nici o escepţiune a fost de faţă, pe lângă aceştia a luat parte la adunare un număr însemnat de inteligenţi din Blaj.

Adunarea s'a ţinut în o grădină de lângă biserică. S'a început la oarele 11½ când preotul din Sâncel *V. Smighelschi* prin câteva cuvinte salută pe cei întruniţi şi invită adunarea să se constitue, ceeace se şi face alegându-se de prezident P. On. D. *Iosif Lita* v. protopopul dela Iclod.

Nou alesul prezident urcă tribuna şi prin frumoase cuvinţe mulţămeşte adunării pentru încrederea pusă într'ânsul apoi înainte de a se intra în ordinea de zi propune, iar adunarea primeşte cu mare însufleţire textul unei telegrame omagiale, care s'a trimis Majestăţii Sale prea înaltul iniţiator al legii despre sufragiul universal. Textul acesta e identic cu acela, care s'a mai trimis din alte adunări de acest fel. Se dă apoi cuvântul d-lui *Dr. Romul Boilă*, advocat în Diciosânmărtin, un harnic şi înflăcărat Român. D-sa vorbeşte despre situaţia politică actuală din ţara noastră aducându-o în legătură cu postulatele programului nostru naţional. Vorbitorul combate cu multă convingere sistemul nedrept de asuprire, cu care ne fericesc cârmuitorii ţării enunţând acel adevăr de care sunt pătrunşi toţi aceia, cari au durere de inimă faţă de viitorul ţării şi soartea popoarelor ei, că nu va fi pace în Ungaria până când nu va înceta asuprirea popoarelor nemaghiare şi până când nu se va inaugura o nouă eră de libertate, egalitate şi frăţietate. Insistă în deosebi asu-

---

părătească nu poate fi, decât o fată, care iar işi trage originea din soare. In Peru altcum erau toate, nu ca la noi.

— Poate, spuse convingător Linuţa, de frică să nu să mânie Niţu, şi să nu mai continue cu povestea.

— Destul atâta, că soarele n'a ascultat oftările şi ruga lor, şi n'a aprins nici un rug.

— Auzi acolo! nici unul? esclamă Linuţa, care nu se aştepta-se la aşa desnodământ.

— Nu, zeu! soarele n'a aprins nici un rug, far a strigat lui Jnka şi Peruanilor, că Emma e chemată să aleagă din cei doi; pe care îl va iubi ea mai tare, acela să fie împărat.

— Atunci povestea-i gata, gândi Linuţa şi o şi spuse tare.

— De unde! Emma n'a vrut odată cu capul să aleagă. Soarele i-a îngăduit o lună de gândire, dar fără de resultat, pentrucă şi dacă gândea în o clipită, că inima sa e pentru cutare, nu cuteza să o spună pentru că simţea că pe celalt îl are cu mult mai drag, decât ca prin hotărârea sa, să-i facă supărare. Ea ştia bine, că amândoi o au dragă, şi că atunci, când pe unul l'ar ferici, pe celalalt l'ar omorî. Ceru deci sfat dela Telesco. Şi acesta o sfătui să ieie pe Kusko.

— Pe cine? întrebă Linuţa, care crezu, că n'a priceput bine.

— Ce te miri aşa? Ţi-am spus, că istoria asta s'a petrecut de mult tare de mult în Peru... Atunci plângând Emma ceru sfatul lui Kusko. Acesta îi dovedi limpede, că ea numai pe Telesco are să'l aleagă, numai pe el îl poate ferici, pentru că acela ii şi mai vrednic de coroana împărătească, decât el. Ce să facă biata fată, dela cine să mai ceară sfat? şi popii şi tatăl său nu voiră cu nici un preţ să se amestece în afacerea aceasta, care era a soarelui şi numai el putea să-şi spună dorinţa.

Emma era desnădăjduită... Ştiind că Kusco o iubeşte foarte mult, îl pândi până merse într'o sară în pădure, unde el începu a se tângui în un cântec plin de duioşie, cât o are de dragă şi cum nu poate trăi fără ea. Fata neputând rămânea ascunsă şi mai departe, se aruncă la el, îl apucă de gât, se aşeză în iarbă lângă el şi răzămându-şi capul pe umărul lui, începu a plânge aşa de jalnic, cât ţi-se rumpea inima, şi îl desmerda mereu, zicându-i: Dragul meu Kusko... Să vezi Linuţă ce ilustraţie frumoasă este pentru scena aceasta!

— N'ai putea aduce odată cartea' se rugà copila, aşa mi-ar plăcea să vad şi eu ilustraţia;

— Nu se poate! cartea e a frate meu şi m'a oprit să mă ating de cărţile din biblioteca lui.. Destul, că Emma a început a plânge de dragostea cea mare, ce o avea pentru Kusko, şi şi acesta începu a se tângui. Ce crezi, poate se aşa ceva?

— Ba!

— Ei, dar în carte aşa stă scris! Ascultă numai mai departe, Cum stăteau ei acolo, numai iacă şi Telesco dă preste ei şi când îi vede, se pleacă înaintea lui Kusko şi i-se închină zicându-i: »Slavă ţie, împărate al Perului, fata soarelui pe tine te-a ales!« şi voi să-şi pună în chip de omaj gâtul său sub piciorul lui Kusko. Dar Emma şi Kusko săriră repede în picioare şi i strigară lui Telosco, că e în rătăcire. »Pe tine frate te iubeşte ea, la tine se gândeşte, de tine visează, tu eşti cel mai scump al inimei ei şi împăratul Peruanilor!

Telesco trăsări, el îl iubea pe fratele său cu mult mai tare, decât să fi dorit, să se împlinească, ceea ce spunea el. Privi cu nedumerire spre Emma, care îl prinse acum pe el de gât, îl sărută fierbinte şi-l trase lângă sine în iarbă şi astfel stătu ea multă vreme între cei doi gemeni, acum sărutând pe unul, acum desmerdând pe celălalt, dar ori de câte ori săruta pe Telesco îi zicea oftând: »Oh dragul meu Kusco!« şi când îmbrăţişa pe Kusco şoptea cu dragoste numele celuilalt frate... Era ceva grozav Linuţo, crede-mi!

— Foarte grozav! ofta ea.

— Şi când Telesco observà s'au cel puţin i-se părea că Emma e cu ceva mai gingaşe faţă de Kusco, o împintenà mereu: »alege-l Emma!« în nădejde căşii face bucurie fratelui său. Indată ce observà însă, că poate, că iar mai convenì el, nu spunea nici o vorbă, nici un îndemn, căci era mai gata să sufere el ori ce durere, decât să arunce în desnădejde pe fratele său. Tot aşa era şi Kusco. »Alege'l pe el Emmo«. striga el, când aceasta se întorcea spre Telesco, dar tăcea, când Emma îşi odihnia capul pe umărul său. Nu i era frică de moarte, căci ştia, că va trebui să moară dacă Emma nu-l va alege pe el, dar se îngrozia de nespusa suferinţă, ce-l va cuprinde pe frate său. ...Linuţo dragă, poţi-le tu înţelege toate acestea, eu le spun acestea fiindcă aşa stă în carte.

— Le înţeleg, cum să nu? Asta venia de acolo, că erau gemeni, — răspundea fata.

Şi Niţu se bucurà, că Lenuţa poate cuprinde chìnurile, de care era muncită inima Emmei şi marinimia celor doi gemeni, căci el nu i-ar fi putut esplica lucrurile acestea. Şi inţelegerea grabuică a Linuţei, îi măria şi lui dragostea pentru povestea aceasta din Peru, care acum i-se

pra punctului esențial din programul nostru național: recunoașterea poporului român ca națiune alcătuitoare de stat, enunțând-o acesta cu tot dreptul ca țintă finală a luptelor noastre naționale. Mai departe zice vorbitorul trebue să ne luptăm pentru dobândirea unei legi despre sufragiul universal egal și fără restricțiune și prin aceasta pentru democratizarea țărei spre egala îndreptățire a tuturor naționalităților conlocuitoare. Combate cu puternice argumente sistemul de asuprire, de care au parte naționalitățile nemaghiare începând dela cel din urmă muncitor și până la deputații aleși pentru dieta țării. Intre aprobările întregei adunări protestează înpotriva faptului, că reprezentanții adevărați ai poporului român în dieta țării, deputații noștri naționaliști sunt tractați acolo ca niște trădători și criminali ordinari. Amintește mai departe cea mai nouă desconsiderarea partidului naționalităților din dietă prin faptul *că majoritatea koșuthistă n'a împlinit pretenziunea justă a deputa ților naționaliști de-a alege și dintre dânșii membrii în delegațiuni.*

Intreagă adunarea protestează cu oratorul împotriva acestei nouă nedreptăți, prin care popoarelor nemaghiare din țară li se înfundă glasul de acolo, unde ar putea să se audă în întreaga Europa. Astfel de fapte, zice oratorul, contribue numai la înăsprirea mai mare a relațiunilor politice. Să-și aducă însă aminte guvernanții noștri, că până când nu se vor reîntoarce de pe calea greșită de azi și nu se va începe o epocă nouă de dreptate și egalitate pentru toate popoarele țării, până atunci nu va putea să fie pace. Până atunci vom lupta din toate puterile noastre, până când vom dobândi toate drepturile, cari ne compet.

Oratorul, care a vorbit din inima tuturor celor prezenți și a tălmăcit dorințele și aspirațiile juste ale neamului nostru, a fost răsplătit cu vii aplause.

Urmează la cuvânt d-l *Dr. Ioan Bălan*, vicenotar consistorial în Blaj, care aproape un ceas vorbește despre votul universal, sau cum a zis d-sa mai bine și mai pe înțelesul poporului despre: dreptul de alegere adecă dreptul ce'l are fiecare cetățean de a contribui cu votul său la facerea legilor, cari hotărăsc soartea țării. D-l Bălan a vorbit în un limbaj lămurit, la înțelesul poporului în graiu simplu românesc cu esemple luate din viața poporului, așa încât nu cred să fi fost cineva dintre cei adunați, care să fi rămas fără de a înțelege ce va să zică acel vot universal și că fiecare locuitor al țării ajuns la vârsta bărbăției, care are minte sănătoasă și care poartă greutăți, are dreptul de a-și spune cuvântul său în conducerea țării.

Astfel de oratori poporali ca d-l Bălan ar fi de dorit să avem la cât mai multe adunări poporale. D-sa a vorbit, esplicând poporului cu deamăruntul toate condițiile votului universal adevărat, arătând totodată silințele ministrului Andrassy de-al falsifica prin un proiect de lege meșteșugit și întortochiat, prin care vrea să susțină mai departe domnia de clasă și supremația rassei maghiare Intre aplausele și aprobările dese ale poporului espune vorbitorul nedreptatea ce să plănuește de către guvernul actual prin aducerea unei astfel de legi, care va fi bazată pe *pluralitate*, condiționată de cunoștința limbei unguresti, de cunoașterea scrisului și a cetitului ș. a. Esplică mai departe la înțelesul poporului celelalte condițiuni, pe cari ar trebui să le întrunească legea despre dreptul de alegător, adecă să fie vot secret și după comune. Insistă mai cu samă asupra arendărei nedrepte și meșteșugite a cercurilor electorale, care să proiectează tot în defavorul nostru. Foarte nimerit aduce apoi aici vorbitorul în legătură cu chestia aceasta câteva poziții din bugetul preliminat pe anul 1909. Așa spre esemplu o sumă însemnată este destinată pentru colonizări, a căror scop este de-a vârî icuri de Maghiari prin ținuturile locuite de naționalități, ca să spargă massa compactă a acestora și să câștige majoritate de alegători în diferite cercuri, unde ar trebui după dreptate să fie deputați de-ai noștri. Iată, zice d-sa, pentruce cresc mereu dările, cari le plătim noi, ca să poată să ne strice și la alegerile de deputați în loc ca să ne dea la toți dreptul de alegător. Astfel tare mă tem, că nu va fi o lege dreaptă ci o minciună a dreptului de alegător.

Intreaga vorbire a fost primită de aprobările dese ale celor de față, iar oratorul a fost aplaudat și felicitat.

După acestea părintele *V. Smighelschi* propune iar adunarea primește cu însuflețire un proiect de hotărîre, în care se cere introducerea prin lege a votului universal egal secret după comune.

In fine urcă tribuna prezidentul adunărei d-l protopop Iosif *Lita* și în frumoase cuvinte mulțămește poporului adunat, că a ascultat de glasul conducătorilor săi și a venit în număr așa de frumos la adunare, îndeamnă poporul să țină cu tărie la credința strămoșească, la credința în Dumnezeu, dela care singur putem aștepta dreptate și care singur ne poate ajuta. Poporul adunat strigă cu D zeu să ne ajute!

Părintele *Smighelschi* deasemenea laudă ținuta deamnă și pașnică a poporului, asupra căreia atrage atenția reprezentanților autorităților publice, căruia îi zice, ca să raporteze mai marilor săi că poporul român e un element de ordine, care însă știe să-și pretindă drepturile sale fără de-a nedreptăți pe cineva. Apoi face atent poporul adunat să se depărteze în liniște la ale sale și să aștepte în liniște și cu încredere în Dumnezeu desfășurarea lucrurilor și să asculte și pe mai departe de glasul conducătorilor săi firești.

Astfel s'a ținut adunarea aceasta în cea mai exemplară ordine și liniște încât nu a fost nici o lipsă să vedem pe-acolo și sulițele gendarmilor, cari îs nelipsiți dela adunările românești.

Raportor.

Să sprijinim mișcarea teatrală.

Dăm loc cu plăcere apelului de mai jos, pe care-l adresează directorul artistic al societății noastre teatrale, d-l A. *Bănuțiu*, în numele societății, către publicul românesc de pretutindeni, în firma speranță, că apelul va afla un viu răsunet în inimele Românilor doritori de înaintarea noastră culturală.

Mult stimate Domnule,

Este de prisos să fac o lungă întroducere pentru a Vă reaminti faptul preacunoscut, că *trăim în era însoțirilor de tot soiul.* Numai întovărășirea așezată pe-o temelie bună și numai continua colaborare spre-o țintă comună poate asigura o izbândă, de orice natură ar fi.

In viața noastră culturală, două însoțiri mai de samă, »Astra« și »Societatea pentru fond de teatru« încearcă să promoveze literatura, arta și în genere cultura noastră națională. Zic încearcă, pentrucă 'n realitate, ambele aceste societăți stau încă departe de ultimul țăl. Și cauza zace desigur nu numai în »împrejurările maștere« cari au zădărnicit înaintarea lor, ci mai mult în noi înșine, cari nu le-am dat necondiționatul și necurmatul sprijin, bănesc și moral, cu care le eram datori.

Ca slujbaș al societății noastre teatrale mă refer în special la dânsa și mărturisesc, că mă 'nspăimânt de progresul din samă afară anevoios, pe care aceasta l'a realizat în cursul celor treizeci și opt de ani de existență. O tovărășie care îmbrățoșează o problemă așa de ideală, așa de necesară pentru reputațiunea unui neam iubitor de ce e bine și frumos, a izbutit să-și recruteze în curs de aproape patruzeci de ani, cincisuteoptzeci — zi: 580! membrii.

Iacă o cifră rușinoasă care trebue să cutremure pe omul ce-și dă seama, că suntem un popor de trei milioane, cu o cărturărime de cel puțin 25 de mii, socotind ambele sexe!

Ei bine, domnul meu și scumpe frate, situațiunea aceasta trebue curmată cu orice preț, ori altfel dovedim, că suntem un popor care nu înțelegem rostul înfrățirilor culturale-artistice și că progresul ori regresul lor ne lasă deopotrivă indiferenți; dovedim că ambițiunea noastră nu este câtuși de puțin aceea de-a înainta, sprijinind cu obolul nostru întreprinderile de innobilare ale masselor.

Astăzi, când toate națiunile aleargă de sârg către o desăvârșire omenește posibilă, numai noi să stăm locului sceptici și apatici în fața oricărui avânt înălțător și fericitor de inimi?

Căci, pentru Dumnezeu, cum s'ar putea tălmăci în alt chip, cifra asta de 580?... Ți-s'ar părea imposibil și totuși realitatea îți arată, că numai atâtea suflete românești au *dorit cu adevărat* înaintarea societății noastre teatrale, că numai aceste câteva sute din atâtea multe mii de nădrăgari ș'au dat creițarii pentru viitorul »teatru național românesc«.

Un adevăr nespus de trist, pe care nici că l'ai cuprinde în miezul zoalei, al frământărilor de tot neamul, al »luptei« atât de bogate în feluriți »ostași naționali« neobosiți în a isprăvi cu sgomot mare treburi cu atât mai mici. Numai retrăgându-te în liniștea camerei tale și deschizând paginele statisticei noastre culturale ți-se vor destăinui însă rece și imparțial adevărații luptători, cari nu în strigăte de bâlci, ci în taină au dat pildă bună și-au *vorbit făptuind.*

Căci fapte și iar fapte ne trebue mai ales azi, când banul este mai mult decât oricând »nervul lucrurilor«, când fără de capital nu se poate înjgheba nici o acțiune trainică și aducătoare de roade sigure. Cum ajutorul din afară este un oaspe zadarnic așteptat, să ne pătrundem odată pentru totdeauna, de adevărul cuvintelor »prin noi înși-ne« și înrolându ne, sărac și bogat, în șirul membrilor acestei nobile tovărășii, să ne descărcăm conștiința de păcatul greu săvârșit până aci față de dânsa.

Cunoaștem vecinica scuză: *sărăcia*! Dar cine nu știe de asemenea câte parale să aruncă la noi — »poporul sărac« — pe lux, pe joc de cărți, pe beutură, pe tutun, pe atâtea lucruri absolut inutile. Numai pentru societăți, ca »Astra« și »Societatea teatrală« nu se găsesc pungi deschise, nu se găsesc inimi altruiste, nu să ivesc daruri și nu să nasc testatori.

Săraci? O nu-i adevărat, căci nu există nădrăgar român dornic de înaintarea neamului, care să nu poată achita fondului teutral, în rate de câte 10 coroane și în decurs de 10 ani, suma bagatelă de 100 cor. Și să fim în clar: a fi membrul acestor două tovărășii pentru întreagă viața, nu este o jertfă, ci este cea mai elementară datorință a fiecărui cărturar, negustor și meșteșugar român, care cuprinde pericolul ce ne amenință, dacă vom mai întârzia a ne strânge rândurile, împlinindu-ne toate datorile față de noi înșine, deci față de cultura națională.

Domnul meu și iubite frate! In numele societății al cărei slujitor sunt, îmi permit să fac apel la mintea și inima D-voastră, rugându-vă din tot sufletul meu a Vă înscrie membru pe viață și a recruta în cercul cunoștințelor și prietinilor D-voastră tot mai mulți aderenți, cari să se înscrie înșiși și să agite în cele mai largi sfere ideia teatrului românesc. In special, — decretându-se la adunarea generală din Oravița înființarea de „comitete filiale“ în toate orașele și comunele noastre mai de samă — Ve-ți binevoi a-mi răspunde de urgență, că este ori nu oportum a se înființa și la D voastră un astfel de »comitet filial«.

Și până atuncia însă, Ve-ți nizui a câștiga cât mai mulți membrii și pentru o mai bună evidență, Ve-ți ruga pe fiecare membru nou, a scrie și-a iscăli pe un cvart de hârtie textul următor:

»Subscrisul, mă rog a fi primit în șirul membrilor pe viață ai „Societății pentru fond de teatru român“, având a-mi împlini astfel datorințele statutare.

Locul, datul

iscălitura: . . . . . .
caracterul: . . . . . .
Domiciliul: . . . . . “

Acest document dimpreună cu rata primă de cor. 10, veți binevoi a-le înainta fără amânare d-lui Dr. Nicolae Vecerdea, cassarul societății, Brașov, ori eventual cassarului noului „comitet filial“ ce să va înființa în orașul D-Voastră.

Nădăjduind cu tărie, că nu veți ocoli, de a vă înplini și sub acest raport întreaga datorință de proptea reală a culturii noastre naționale, — Vă rog să primiți, stimate d-le, încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

Brașov, 1/X 1908.
Str. Sf. Nicolae 7 A.

Aurel Paul Bănuțiu,
directorul artistic al „Societății p. f. de teatru român“.

STIRILE ZILEI.

— 18 Septemvrie v.

Scăpat din închisoare. Dela colaboratorul nostru d-l V. *Nițescu*, osândit la trei luni închisoare de stat, primim astăzi o cartă ilustrată prin care ne comunică în cuvinte îuduioșătoare că »după 3 luni și 8 zile de tânjire după sfințenia libertății« a eșit sănătos din temnița Seghedinului. Carta mai este iscălită și de întemnițații Andrei Hlinka, Dr. V. Srobar, Dr. I. Lupaș și George Stoica. Prietinului Nițescu îi dorim curagiu și putere pentru conti_

---

părea și mai frumoasă, ca mai nainte. Destoinicia lui de povestitor creștea mereu și fără se bage de seamă începù a spune pe un ton dramatic cuvintele, pe cari Telesco i-le zise Emmei. »Alege-l pe el fică a soarelui! alege-l pe el, pe nobilul Kusco, care te iubește. Căci nu este căprioară mai sprintenă ca el în toți munții nostri, nu este nici un vânător mai sigur ca el în pădurile noastre și erou mai viteaz ca el în întreg Peru! Alege-l fică a soarelui, căci nobilul Kusco numai pe tine te iubește! Am auzit, cum odată prin somn pomenea numele tău. L'am văzut cum își desfăcea brațele, ca și cum te ar fi căutat pe tine și apoi te stringea la inima sa și buzele lui erau adunate, ca și cum te-ar fi sărutat. Alege-l pe el fică a soarelui!«

»Oh, nu-l ascultà! începea Kusco, numele tău e imprimat adânc în peptul acestei odrasle atât de strălucite a împăraților nostri. Numele tău îl strigà el, când luptă în potriva dușmanilor Perului. Și la auzul acestui strigăt, dușmanii se împrăștiau în toate părțile, ca și cum însuși soarele s'ar fi scoborît pe pământ, ca să prăpădească pe turbații dușmani ai copiilor săi. Alege-l pe Telesco, o tu, cea mai strălucită fică a luminei.«

— »Ei, dar am avut noroc cu Kusco, care a venit în ajutorul meu, căci altcum m'ar fi omorât dușmanii. El câștigà totdeauna premiul cel dintâi în toate jocurile copilăriei noastre, și el totdeauna în numele tău lupta și cu numele tău biruia!«

(Va urma).

Portul național românesc.

In unul din numerele trecute „Voința Națională“ publică următorul articol interesant din peana d-lui *P. Locusteanu*, care, precum știm, a luat parte la festivitățile culturale românești din Oravița

Odinioară, portul național bănățean era renumit în românimea întreagă. El se compunea din: cămașe albă lucrată în șabace de o varietate artistică foarte interesantă, ilic alb de șubă cusut cu lână neagră, opreg lat de o palmă brodat cu bogat și lucitor fir de aur și terminat cu lungi ciucuri roșii și albi, șorț roșu țesut cu fir și lână pe pânză românească. Portul era pe vremea aceia mândria Bănățenilor. Și le prindea atât de bine pe româncele noastre această simplă dar cochetă și artistică îmbrăcăminte! Vestea frumseții bănățene se răspândise pretutindeni.

Și româncele știau, că frumusețea lor naturală și-o câștigă din podoaba portului românesc. Și de aceea, de când romànca începea să se simtă fată, lua acul și s'apuca să-și lucreze podoabe artistice cu cari odată să prindă în laț pe »feciorul« — cum se zice pe-acolo, — care s'o fericească.

Cu ce drag lucrau pe vremea aceea fetele oprege și cămăși! Impletind cu hărnicie firul, ele dădeau drumul gândurilor de curată fecioară să se împletească și ele în visuri de noroc. Și doritul noroc făcea să le crească inima și să le fecundeze închipuirea. In dorința de a fi cât mai frumoase, ele născoceau înbinări noui de culori, desemnuri noui, frumseți noui, cari de cari mai artistice. Și ast-fel, din visuri și fir s'au lucrat odinioară atâtea podoabe artistice, cari azi, din nenorocire, sunt prețuite numai de vizitatorii muzeelor etnografice.

*

In contact cu viața grea de toate zilele, bănățencele au devenit și ele mai practice. Romanticele preocupări de odinioră au părăsit pe fetele de azi. Ele nu mai lucrează oprege și cămăși. De aceea portul bănățean a început să decadă. Aproape pretutindeni în Banat portul național e înlocuit cu fuste și bluze de stambă proastă. Și româncele sunt încurajate să se îmbrace ast-fel și de flăcăi, cari preferă la horă pe cele înveștmântate »nemțește«. Și ce urât le stă româncelor îmbrăcate ast-fel!

Intr'o Duminică, plimbându-mă prin Buziaș, am văzut la întrarea parcului o mulțime de femei, vânzând oprege și cămăși cusute în admirabile șabace. Un opreg, la care numai fir trebue să se fi întrebuințat de zece coroane, se vindea cu 3—4 coroane. Și se desfăceau foarte multe oprege. Le cumpărau cucoanele pentru a-și face din ele săculețe sau »réticules«.

Am întrebat pe o Româncă pentru ce vând ele atâtea frumuseți pe prețuri atât de mici. Mi-a răspuns:

— Da ce să facem cu ele, domnule? Dacă fetele noastre nu vor să le mai poarte? Să le ținem de geaba în ladă? Ele vor azi să se îmbrace nemțește.

Altă femeie mi-a spus:

— Eu le vând pentrucă omul meu s'a dus la »cătane« (adică la oaste *N. R.*) N'am bani. Ș'apoi eu ș'așa la horă nu mă mai duc. Ce să fac cu ele?

Și multe din aceste cămăși și oprege erau adevărate obiecte de artă. Unele erau nou-nouțe. Nici odată nu fuseseră purtate.

Iar femeile cari vindeau aceste obiecte erau îmbrăcate, după moda șvăbească, în fuste umflate par'că cu țeava, cari ascundeau ori-ce grație și mlădieri ale trupului și făceau să pară bietele femei ca niște țapene butoaie umblătoare.

*

nuarea luptei, iar celor rămaşi în închisoare răbdare şi bărbăţie întru suportarea restului pedepsei.

Starea sănătăţii regelui Carol. In zilele din urmă s'au lăţit din nou veşti neliniştitoare despre starea sănătăţii regelui Carol. Cu privire la aceste ştiri ziarul »Acţiunea Conservatoare« publică următoarele: »Putem afirma din sursă autorizată, că ştirile alarmante ce au circulat zilele aceste asupra stărei sănătăţii M. S. Regelui sunt din fericire exagerate. Iubitul nostru Suveran a suferit, este adevărat, zilele trecute de crampe, dar nu este nimic alarmant în mersul boalei sale. D. Dimitrie Sturdza la informaţiile ce s'au cerut dela Curţile străine, a expediat eri telegrame liniştitoare, în senzul, că M. S. Regele se află mult mai bine şi afară de orice pericol. Zilele acestea va avea loc un conziliu de medici la Sinaia cu celebrii dr. francezi Combes şi Boisiar, probabil şi cu un distins medic din Berlin pentru a reglementa sistemul alimentar al Suveranului.«

Un nou proces de pressă al »Tribunei«. Cetim în »Tribuna«: »Azi (Marţi) după prânz la oarele 4 s'a prezentat la redacţia noastră funcţionarul de poliţie Dr. Mikes Gábor însoţit de detectivul Rónai István cerând manuscrisul articolului »Cine-s oamenii lui Kossuth?« apărut în numărul nostru dela 27 Maiu 1908 şi prin care se desvălea adevărul despre Saluzsinski unul din căţeluşii lui Kossuth, redactorul faimoasei »Lumine« din Budapesta. Refuzându-le manuscrisul numiţii funcţionari au făcut perchiziţie în redacţia noastră fără a găsi însă manuscrisul căutat. Dresând un proces verbal în acest senz şi iscălindu-l cu toţi membrii prezenţi ai redacţiei şi cu şeful administraţiei noastre d-l Gh. Nichin, funcţionarii au plecat, lăsându-ne perspectiva unui nou proces.«

Act de volnicie. »Tel. Rom.« aduce în numărul său de astăzi următoarea ştire aproape de necrezut: Primim ştirea telefonică, cumcă *conferenţa preoţească din tractul Mercurei, convocată şi întrunită în comuna Păuca, a fost disolvată cu forţa*, la ordinul prim-pretorului din Ocna-Sibiiului. Aşteptăm amănunte despre acest nou act de volnicie, săvârşit din partea unui funcţionar, ori hiperzelos în patriotismul său, ori necunoscător de autonomia şi organizarea noastră bisericească.

Mobilizarea unui corp de armată românesc. Conform ordinului Maj. Sale Regelui Carol şi pe baza articolului 12 al regulamentului de mobilizare, divizia a treia din corpul al doilea de armată s'a mobilizat în 15 Septemvrie st. v. Corpurile şi serviciile următoare sunt mobilizate: Cartierul general al diviziei a 3-a. Cartierul general al brigadei a 5-a de infanterie. Cartierul general al brigadei a 6-a de infanterie. Al 2-lea batalion de vânători. Regimentele Argeş Nr. 4, Radu Negru Nr. 28, Muscel Nr. 30, Dâmboviţa Nr. 22 cu batalioanele de rezervă. In *cavalerie*: Al 4-lea regiment de roşiori şi al 4-lea de călăraşi. In *artilerie*: Al 6-lea regiment de artilerie cu coloanele de muniţiuni Nr. 1 şi 2. Toţi ofiţerii de rezervă şi oamenii de trupă aflători în ţară şi aparţinând acestor corpuri şi servicii trebue să se prezinte în terminul cel mai scurt la unităţile din cari fac parte.

Cei ce nu se vor conforma prezentului aviz vor fi urmăriţi după codul de justiţie militară. De asemenea toţi proprietarii supuşi la rechiziţii (animale, căruţe, hamuri şi automobiluri), repartizaţi la serviciile şi corpurile arătate mai sus sunt obligaţi ale prezenta la autorităţile comunale şi poliţiale respective în terminul cel mai scurt; aceste autorităţi la rândul lor le vor preda la corpurile cărora sunt menite.

Pressa străină vorbeşte că mobilizarea acesta este în legătură cu apropiata proclamare a neatârnării Bulgariei. Ziarele din Bucureşti spun însă că ea a fost ordonată pentru exerciţii, deoarece manevrele regale n'au avut loc anul acesta. Directorul general al acestor manevre va fi A. S. R. prinţul moştenitor al României şi va fi azistat de d-l general Crăiniceanu, distinsul şef al statului major al armatei.

Cununie. Veturia *Meleşiu*, Victor *Păcurariu*, căsătoriţi. Bucerdea-vinoasă, Septemvrie 1908.

Cununii. Dşoara *Elena I. Crangă* şi D-nul *Andreiu A. Bâgiu*, anunţă cununia lor religioasă, care se va săvârşi Duminecă în 21 Septemvrie st. v. (4 Oct n.) a. c. la oarele 11 a. m. în biserica gr. or. română din Preşmer. — Dşoara *Elena Crangă* din Sâmpetru şi D-nul *Ioan G. Buştea* din Braşovul vechiu îşi vor serba cununia lor religioasă Duminecă în 21 Sept. v. 1908, la oarele 12 din zi, în biserica gr. or. română din Sâmpetru.

Un oficiu postal în Braşovul-vechiu. Directorul oficiului postal din Braşov ne aduce la cunoştinţă, că începând cu ziua de azi, 1 Octomvrie n. s'a deschis în Strada lungă Nr. 17 un nou oficiu postal, care ia în primire bani, pachete şi scrisori recomandate şi îndeplinişte toate afacerile de postă. Deocamdată încă nu s'a instalat şi telegraful şi telefonul. Oarele oficioase sunt zilnic dela 8—11 a. m. şi dela 2—5 p. m., iar în Dumineci şi sărbători dela oarele 8—10 a. m.

Holera în Rusia. Din Petersburg se anunţă: In ultimele 24 de oare s'au produs în oraş 268 cazuri noi de holeră, dintre care 148 au fost urmate de moarte. Dela începutul epidemiei 4,945 cazuri au fost constatate şi s'au produs 1874 cazuri de moarte. Aproape 1200 de bolnavi s'au însănătoşat.

Furt cu spargere. Ni se scrie din Ilvamare: In noaptea de 28-29 Sept. s'au făcut aici două spargeri. Una la prăvălia românească a lui I. Fântână & Voinica, ear alta la poştă. Din prăvălie s'au furat 300 cor., iar dela poştă aproape 1000 cor. Făptuitorul nu s'a aflat. Gendarmii cercetează umblând la plimbare pe stradă cu penele în pălărie şi cu baioneta pe puşcă. Poate *Domnia Lor* cred că hoţul va veni şi se va prezenta de bunăvoie. Pot aştepta mult *grozavii apărători ai siguranţei publice!* — *Q.*

Foc grozav în Minesota (America). In statul Minesota (Statele-Unite) a isbucnit un groaznic foc, mai săptămânile trecute, care a ţinut mai mult de o săptămână mistuind multe comune şi târguleţe în partea de miază noapte a statului. Flăcările au mistuit numeroase instalaţiuni, lăsând loc limpede în urma lor. Numeroase vieţi omeneşti au pierit în flacări; un mare număr au fugit prinzând de veste nenorocirea sau fiind vestiţi. 15 mii de suflete au rămas fără adăposturi. Flacările au distrus până şi podurile de peste ape, cum şi liniile ferate, ajungând cu desastrul până la hotarul dinspre Canada. Pagubele făcute, după cele scrise de ziare se ridică la vre-o sută de milioane. Incendiul a luat atât de mari întinderi din cauza secetei din acele locuri, unde s'au uscat tot felul de ierburi. Numai o ploaie, care a căzut în zilele din urmă, a făcut ca flacările să nu cucerească şi alte locuri.

Societatea de lectură a studenţilor dela gimnaziul superior din Năsăud invită la serata literară muzicală urmată de dans, care se va aranja în Năsăud în sala de gimnastică Duminecă în 4 Octomvrie st. n. 1908 din incidentul serbărei de aniversare a deschiderei gimnaziului şi a onomasticei Majestăţei Sale. Venitul curat este destinat în favorul »Mesei studenţilor« dela gimnaziu.

Sinuciderea unei fete de ţăran. In com. Răzvad, la câţiva klm. de Târgovişte (România) s'a petrecut Duminecă pe la orele 8 jum., o dramă, care a emoţionat tot satul. Una din fetele cele mai frumoase din comună, Tinca Niţă Dinulescu, în etate de 18—20 ani, fiica unuia dintre fruntaşii satului, după ce s'a pregătit ca să se ducă la biserică, deodată a căzut jos ca trăznită. Părinţii fetei au început să strige după ajutor. Ajutoarele au fost însă zadarnice, căci ea murise pe loc. Căutându-se a se şti din ce cauză a murit aşa de grabnic, în urma cercetărilor s'a găsit într'o farfurie un fel de otravă, din care — probabil — nefericita fată a înghiţit o mare cantitate. Otrava a fost aşa de puternică încât şi-a făcut efectul imediat. Nu se ştie ce otravă conţinea farfuria. Posibilitatea unei întâmplări, adecă de a fi luat acea otravă din nebăgare de seamă e eschisă cu desăvârşire, aşa că e vorba de o sinucidere.

Cum a asurzit Beethoven. Alice M. Diehl a scos, în Londra, o carte despre Beethoven, marele compozitor de odinioară. Dă multe amănunte aflate dela tată-său, care a fost şcolar al lui Hummel, unul dintre pretinii muzicantului; altele le are dela vioristul Leopold Iansa. Istoria asurzirei o dă după spusele Englezului Ch. Reate, care a fost la Viena să aducă pe Beethoven la Londra, unde specialiştii voiau să încerce a-i da auzul. Dar artistul n'a voit, căci auzul şi-l pierduse căzând odată aşa de tare în mâni, încât şi-a rupt nervii.

Nou advocat român. Primim spre publicare următorul avis: Am onoare a Vă aduce la cunoştinţă că am deschis cancelarie advocaţială în Blaj (strada Tipografiei, casa Naftali) *Dr. Ludovic Csato* advocat.

Aviz. Din cantitatea de lemne folosite la edificarea viaductelor căii ferate locale Făgăraş-Braşov şi rămase (lemn moale, scânduri şi bucăţi tăiate) se vinde în mic şi mare. Cu vânzarea lemnelor este încredinţat la faţa locului funcţionarul aplicat pe teritorul comunei Şinca-nouă.

Cum a fost ales Bogdanovici patriarch. *Comedia* jucată in *jurul scaunului de patriarch dela Carlovăţ*, s'a sfârşit precum ştim, prin alegerea candidatului guvernului Lucian Bogdanovici, fostul episcop de Buda. Intre Sârbii independenţi, e mare amărăciune împotriva radicalilor, cari sunt învinuiţi că au vândut scaunul de patriarh pentru nişte concesii nelămurite şi trecătoare. După alegere independiştii au făcut manifestaţii aprinse împotriva radicalilor. Iată şi concesiunile pe cari radicalii le-au obţinut dela Guvern: 1. Dreptul de supraveghere al guvernului asupra administraţiei averilor mănăstireşti se întinde numai la casarea hotărîrilor congresului; guvernul nu are dreptul de a dispune. 2. Hotărârile şi statutele congresului vor fi aprobate său fără nici o impunere sau vor fi pur şi simplu respinse. 3. Pentru executarea hotărârilor congresului, guvernul îi pune la dispoziţie forţa armată fără a mai supraveghia hotărârile congresului.

Congresul va fi convocat pe 3 Oct. pentru a i-se citi hotărârea M. Sale. Instalaţia patriarhului va fi în 4 Oct. Noul Patriarch Bogdanovici a declarat unei deputaţiuni a partidului radical, că va da 20 din venitele de patriarch pentru un fond menit să îmbunătăţească dotaţiunea preoţimii. Noul patriarh Bogdanovici este un om relativ tinăr, de 41 de ani şi a ajuns episcopul Budei acum sunt 11 ani, deci în vârstă de 30 de ani. Din trecutul lui, ziarele ungureşti amintesc conferinţa interparlamentară dela Paris din anul 1900, când Bogdanovici a rostit un discurs spunând că-i patriot ungur şi credinciosul Ungariei unitare. Un trecut nu prea bogat deci, dar cu atât mai „patriotic“.

Mare adunare socialistă în Viena.

Dumineca trecută au ţinut social-democraţii din Austria o mare adunare în Viena. La aceasta adunare au luat parte şi delegaţi ai socialiştilor din Ungaria. La ordinea zilei a fost *reforma electorală în Ungaria* şi scopul: *de a veni în ajutor fraţilor din Ungaria.*

Noi, zice preşedintele, deputatul *Pernerstorfer*, dacă am învins în cestiunea votului universal avem să-o mulţumim numai, că cu câţiva ani înainte s'a aflat în Ungaria un ministru (Kristoffy) care a propus Majestăţii Sale de a întroduce votul universal, zicând că aşa numai va putea fi delăturată criza ce izbucnise puternic. Incurajaţi de aceasta Austriecii au început lupta pentru votul universal şi au izbutit să aibă un parlament construit pe baza unei legi electorale democratice, care dă votul universal, egal şi secret tuturor cetăţenilor. In Ungaria însă, deşi aici s'a făcut începutul, nici azi cetăţenii nu se bucură de acest drept electoral. Acolo cei dela cârmă umblă în tot chipul să zădărnicească votul universal, de aceea noi socialiştii din Austria ne simţim

---

Dacă, până acum, la sate, limba şi credinţa Românilor au rămas neatinse, în schimb, după cum am văzut, în foarte multe locuri, portul a fost atacat. Şi aceasta e foarte rău. Portul este una din expresiunile materiale cele mai caracteristice ale naţionalităţei. El face să se deosebească Românul între celelalte neamuri, aşa după cum coloarea feţei distinge pe alb de negru, pe Chinezi de Pieile roşii. Şi este necesar, acolo unde se încearcă desnaţionalizarea unui popor, ca acel popor să păstreze cât mai multe semne distinctive naţionale, pentru a nu-l putea confunda nici străinii, dar pentru a nu ajunge vre-o dată să se confunde nici el pe el.

Portul naţional este, pentru un popor amestecat cu alte popoare, ca stindardul ce fîlfîe pe vasele ce străbat pustiul oceanelor.

Acest lucru a fost înţeles de conducătorii Românilor de peste munţi. De aceia, de câţi-va ani, oameni vrednici de toată lauda şi cunoscători în materie au început să lucreze cu râvnă pentru reînvierea portului românesc.

In acest scop s'au studiat, la origine, diferitele porturi româneşti. Azi avem două interesante albume în această privinţă: al d-nei Cosma şi al d-lui D. Comşa, din Sibiiu.

Ar fi bine, ca din aceste albume să se scoată cât mai multe ediţii populare ieftine, cari la nevoe să se împrăştie chiar şi gratuit ţăranilor pentru a-i învăţa cum se îmbrăcau înaintaşii lor şi cum trebue să se îmbrace şi ei.

Prin unele localităţi s'au început campanii sistematice şi energice pentru reînvierea vechiului port românesc.

Aşa de pildă, în Banat, la Oraviţa, există un comitet alcătuit din d-nele dr. Corneanu, dr. Méheş şi dr. Alexandrescu de ale cărui lucrări se interesează şi d-l dr. Petre Corneanu. Acest comitet a răspândit în satele din jurul Oraviţei modele de costume originale bănăţeneşti şi a început o campanie serioasă pentru a determina pe ţărance să inceapă iar a se îmbrăca în portul, care a făcut odinioară faima frumuseţii bănăţene. Prin conferinţe populare acest comitet a izbutit să redeştepte în ţărance gustul cusăturilor româneşti. Pentru ca acest gust să fie întreţinut şi stimulat, comitetul a hotărât să premieze costumele ce se vor lucra după modelul portului original.

Cititorii noştri ştiu că, cu prilejul serbărilor date la Oraviţa anul acesta, au fost premiate zece costume.

Pilda dată de Orăviţeni ar trebui să fie cât mai neîntârziat imitată şi de alte centre româneşti, de oare ce e şi păcat dar şi primejdios să lăsăm a se pierde fără urmă unul din cele mai mândre şi mai minunate semne ale naţionalităţei româneşti.

P. Locusteanu

O reamintire.

Era în spre seară. Vitele veneau dela câmp.

Eu, copil zburdalnic ce eram, făceam pe la grajd cu un zbiciuleţ neorânduieli groaznice. Plezniam vitele, caii; dar ele, mai cuminţi decât mine, se feriau şi lăsau frâu slobod zburdălniciei mele. Numai de o iapă nu cutezam să mă apropiu. Era »cu nărav«.

Sluga însă, un flăcăiaş îndrăsneţ, îmi vede teama, şi mă mustră: »Doar nu ţi-e frică?!«

Eu, ca să-mi arăt curagiul, sar ca un bob de piper şi pleznesc iapa peste picioare cu toată puterea, ce era în mânuţele mele. In clipa următoare mă şi izbi.... Ce a mai fost nu ştiu. Numai în casă m'am trezit, în patul mamei, care zăcea greu bolnavă. Mă netezia şi mă înfăşa gingaş la umăr — unde am fost lovit — cu mânile-i de ceară, înăduşită de suspine. Par-că tremura.

Mă uitam cu frică la faţa-i veştedă şi galbină. Puteam observa cum se întunecă tot mai mult. Când întră tata, să-mi vadă starea îi zise cu glas stâns:

»Gavrile, Gavrile, ce se va alege din copilul ăsta?!«

— — — — — — — — — — — — —

Peste câteva zile m'am vindecat, dar mama, în loc de a se întrăma, mergea tot mai spre rău. Câteva zile în urmă se sfârşi.

In ziua înmormântării eu nu eram trist de loc. Ce pricepeam din toate acestea? Eram doar de vre-o cinci ani. Prohodul se făcu în curte. M'am dus la tata să-l întreb, că de ce sunt la noi atâţia oameni? S'a uitat lung la mine, dar nu-mi răspunse. Se întoarse numai spre unchiul şi râse încet: »Doamne, ce se va alege din copilul meu?!«

— — — — — — — — — — — — —

Incetul cu încetul se sfârşi prohodul iar convoiul porni în valuri spre cimitir. Nu era chip să încap lângă sicriu. Rămăsei în urma lui, — în urma tuturora — plângând; presimţeam ceva...

Mă trezii lângă mine cu baba Ioană. Mă mângăia lin pe obraz, să nu plâng. Dar când am încetat eu, a început ea trist şi tânguitor un bocet... Amintea, acum fieiertata, în jelania ei: »Indură-te spre el, Doamne, că altcum ce s'o alege din el!«

Şi-acum când îmi aduc aminte mă îneacă lacrimile!

G. D.

datori să venim în ajutor fraţilor socialişti din Ungaria, cu care suntem solidari.

Aşa a vorbit şi *Dr. Adler*, conducătorul socialiştilor austriaci, şi a propus o rezolutiune, în care se protestează contra încercărei guvernului ungar de a introduce votul plural şi de a susţinea publicitatea votărei, care nefiind secretă va contribui numai la lăţirea corupţiunei la alegeri.

Au vorbit apoi reprezentanţi ai socialiştilor din toate ţările monarhiei.

Deputatul *Nemec* a vorbit în numele socialiştilor cehi în limba cehă şi apoi a repetat vorbirea în limba germană. »Dreptul electoral pe care voiesc să-l introducă în Ungaria«, zise el, *„este o amestecătură de tot felul de apucături şi suciluri“*... Cum să se poată păzi la un astfel de drept electoral interesul alegătorilor? Se 'nşală însă cei ce cu astfel de apucături cred că vor asigura pe vecie stăpânirea nemeşilor maghiari. Când ideia constituţiei a răsbit şi în Turcia, ba chiar şi în Persia, e cu neputinţă ca naţionalităţile şi muncitorii să se mulţămească timp îndelungat c'un astfel de drept electoral.

Sloveanul *Kristan* zice, că din Croaţia şi Ungaria vin printre Sloveni lucrătorii în massă, cari fac să se eftinească simbriile, ei vin fiindcă nu pot să o mai ducă acolo de unde sunt. Noi Slavii de sud stăm în legătură cu Croaţii din Ungaria şi cerem ca şi Croaţia să-şi capete votul universal şi aceasta se va întâmpla numai dacă votul universal, egal şi secret va fi introdus mai întâiu în Ungaria.

Deputatul *Grigorovici* din Bucovina vorbeşte în numele social democraţilor români de acolo. „Conferenţa de azi, zice, e »o conferinţă a marei Austrii«. In libera Ungarie şi în libera Românie proletariatul este subjugat. In Ungaria ca şi România clica boerilor are interesul de a nu lăsa ca poporul să-şi câştige drepturile. Românii din Ungaria sunt în situaţia Rutenilor din Austria. Celor trei milioane de Români e vorba să li-se dea în Ungaria numai 7½ procente din toţi alegătorii, nu este aceasta o nedreptate? Doreşte învingere social-democraţilor din Ungaria.

Venind la rând să vorbească social-democraţii din Ungaria, a luat cuvântul *Buchinger*. El mulţumi mai întâiu că socialiştii din Austria s'au declarat solidari cu cei din Ungaria. Am venit la Viena ca să ne conzultăm cu fraţii austriaci ca partidă internaţională organizată, ce suntem. Din cauza aceasta pressa coaliţiei strigă în contra noastră cât o ia gura, şi ne numeşte trădători de patrie. Ştiţi că contele Apponyi e om cunoscut în străinătate, el nu mai încetă de a înfăţişa Ungaria ca o ţară cum nu mai e pe lume. Dacă însă venim să spunem adevărul, atunci să-i vezi cum se cătrănesc. Coaliţia vrea să falsifice acum reforma electorală. Critică apoi aspru proiectul de reformă al lui Andrassy pe baza datelor statistice, ce le publicăm mai la vale.

Socialistul croat *Bukseg* zice că este o legătură politică între reforma electorală croată. Nu merge, ca intr'un parlament reformat unguresc să şadă 40 de deputaţi croaţi aleşi numai de 2°/₀ dintre locuitorii Croaţiei. Trebue să capete şi Croaţia votul universal.

Kittel, socialist şvab din Ungaria, salută adunarea, zice că toate naţionalităţile din Ungaria trebue să se unească la luptă în contra acestei reforme electorale de nici o treabă. Slovacii au 50°/₀ de analfabeţi (de cei ce nu ştiu ceti şi scrie). Acestia vor avea numai câte zece inşi un singur vot. Să sperăm, zice, că va succede a câştiga un drept electoral, aşa de liberal cum îl au fraţii noştri din Austria.

Dusanovici (sârb) salută adunarea din partea Sârbilor, iar Sârbul *Demetrovici* esprimă speranţa, că după Ungaria va veni rândul să capete votul universal şi *Bosnia şi Herţegovina*, unde nu esistă de loc libertate de pressă şi apare numai o foaie socialistă, care e mereu prigonită.

In fine se cetesc telegramele de salutare din toate părţile, cele mai multe din Ungaria, şi se primeşte *cu unanimitate* rezoluţiunea propusă.

Mişcare culturală.

In 21 Septemvrie a. c. s'a înfiinţat despărţământul »Asociaţiunii« pentru literatura română şi cultura poporului român de pe teritoriile pretoriale ale C. Mănăşturului şi Lăpuşului-unguresc cu centrul din urmă. Ca delegat al comitetului central a fost trimis Rev. *Ioan Georgiu* canonic, care însă din motive necunoscute nu a mers, ci a rugat pe d-l *Dr. Ioan Checheş* advocat în Dej, să-l substitue, care punând toate afacerile sale la o parte cu bucurie s'a angajat să azisteze la botezul despărţământului.

Cu un discurs frumos d-l Dr. Checheş a deschis şedinţa vorbind despre scopul despărţământului. Constituindu-să biroul *ad hoc* s'a purces la înscrierea membrilor. Frumos resultat: s'au înscris afară de 5 membrii vechi 12 membrii ordinari, 1 membru fundator, 1 membru pe viaţă, şi dintre ţăranii prezenţi cei mai mulţi s'au înscris ca membrii ajutători. Te pune în respect purtarea deamnă a ţăranilor, când e vorba de a aduce jertfe pe altarul neamului, el nu se lasă mai jos, şi dânsul duce ceva dar culturei, dar câştigat cu sudoarea feţei sale.

După redeschidere s'a constatat, că s'au înscris membrii în număr frumos şi s'au solvit taxele, încurgând suma de 225 cor. şi aşa s'a putut procede la alegerea comitetului cercului. La propunerea presidentului s'a ales o comisiune de 7 membrii pentru candidare, în urma căreia s'a ales cu aclamaţiune ca director al despărţământului Dr. Gavril *Buzura* advocat în Lăpuşul-unguresc, iar membrii în comitet: Vasile *Duma* protopop gr. or. în Lăpuşul-unguresc, Ioan *Oltean* preot în Suciul de sus, Alexandru *Pop* preot în Cerneşti, Nicolae *Avram* protopop în C. Mănăştur. După ce s'a adresat o vorbire de mulţămită delegatului, şedinţa s'a închis.

Membrii comitetului fiind toţi bărbaţi de valoare, e garanţa pentru o activitate fructiferă a despărţământului, care numai după multă trudă s'a putut înjgheba, întâmpinând piedeci, cum e desinteresul unora, cari ar fi competenţi nu numai să-şi dea sprijinul, ci să iea şi parte activă, mai ales când e vorba de cultura poporului. Fraţii cei mai luminaţi să-i scoată pe ceialalţi din întuneric, pentrucă poporul e setos de cultură şi urmează îndemnurile conducătorilor săi fireşti.

Insă cu durere trebue să constatez desinteresul unora dintre cei competenţi, cari la strigătul fraţilor sunt surzi, însă numai când e vorbă de interesul lor propriu, atunci aceştia sunt primii, cari să folosesc de ei. Aceştia orânduesc interesul public interesului lor propriu: unul atunci îşi cearcă lucru, pe altul interesele familiare îl reţin, altul atunci face sfinţire de casă, iar altul atunci merge de acasă, ca să nu participe la o mişcare sănătoasă, între cari nu pot să nu amintesc pe d-l Augustin *Pop* advocat în Lăpuşul-unguresc, care s'a îndepărtat de acasă, numai ca să nu ia parte la înfiinţarea despărţământului, uitând că sunt bărbaţi şi de valoare, cari nu urmează exemplul d-sale. Altcum mai notez, că Domnul acesta nici nu e membru al »Asociaţiunii«. Ca d-sa mai sunt încă, pe cari însă nu-i numesc în speranţa, că în oara unsprezecea se vor trezi. O parte dintre preoţi n'au luat parte, dintre învăţători numai doi au participat. Ruşine să le fie! *Coresp.*

Un jubileu rar.

De lângă Reghin la 24 Sept. 1908.

A împlini 40 de ani de muncă neîntreruptă pe terenul educaţiunii poporale este e raritate. Cel ce a fost învrednicit de Dzeu a ajunge acest popas în viaţă, este vrednic de stima acelora, între cari a muncit, cum şi de a acelora pentru cari a muncit.

Parohia gr. cat. a Reghinului, a avut Dumineca în 20 Sept. st. n. fericirea de a prăznui jubileul de 40 ani de dăscălie a vrednicului său învăţător-dirigent *Georgiu Maior*. Acest praznic însă nu a fost numai al parochiei Reghinului ci al ţinutului întreg din jurul Reghinului, căci şcoalele româneşti din Reghin în trecut nu au fost numai ale Reghinenilor ci şi ale jurului, fiind mai bine adjustate şi provăzute cu puteri didactice mai superioare ca celelalte şcoli poporale dela sate. De aci vine, că ţinutul din jurul Reghinului are mulţime de fruntaşi şi inteligenţi eşiţi din aceste şcoale, din cari o mare parte încă au alergat ca să ia parte la festivitate.

Ceremonia s'a început cu serviţiul divin, la care au luat parte învăţătorii din tract în corpore, poporenii din Reghin şi mai mulţi foşti discipuli şi stimători din jur. A fost înălţător actul, când am văzut pe jubilante cu întreaga familie îngenunchind înaintea altarului, ca să primească sf. taină a cuminecăturii. La fine în semn de mulţămită, după o predică avântată a Protopopului, s'a cântat Doxologia cea mare. După s. liturgie au urmat felicitările, între cari afară de a singuraticilor indivizi remarchez pe cea a poporenilor şi a foştilor discipuli şi stimători, cari l'au bineventat prin rostul Protopopului *Ariton M. Popa*, predându-i ca dulce suvenir un ceasornic şi un baston. Invăţătorul jubilant primind cadourile, mulţumeşte cu lacrimi în ochi. A urmat corpul învătătoresc din tract, care a bineventat pe preşedintele său prin învăţătorul Gregoriu *Bucur*, predându-i ca suvenir un prea frumos Album conţinând fotografiile lor. Acestora jubilantele de asemenea le răspunde foarte emoţionat mulţumindu-le pentru stima arătată şi aducerea aminte.

După felicitări a urmat prânzul comun în Hotelul orăşănesc, la care au luat parte peste 50 persoane. Intre oaspeţi am remarcat pe primarul oraşului Traugott Fromm şi pe subinspectorul reg. ung. de şcoale Carol Rusztek, care a venit să bineventeze pe iubilante în numele acestui Inspectorat. La friptură s'au început toastele, între cari cel dintâiu a fost al Protopopului Ariton M. Popa, pentru jubilante, a advocatului Harşa tot pentru jubilante ca fost elev, a lui Gregoriu Bucur în numele corpului învăţătoresc, al subinspectorului Rustek, a preotului Simeon Zehan în numele preoţimii şi a foştilor discipuli. Primarul oraşului în nemţeşte îl salută ca pe cetăţanul oraşului Reghin, iar preotul Aurel Dumbrava din Habic dă espresiune bucuriei sale, că'l poate saluta ca pe unul din elevii tatălui său, care încă a fost învăţător la acele şcoale.

Terminându-se toastele, s'au cetit de către învăţătorul Leon Maior din Orlat, o mulţime de telegrame şi felicitări în scris. Nu mi-le-am notat şi prin urmare nu le pot înşira pe toate, numai câte mi-au rămas în memorie. Aşa foarte măgulitorîl salută Inspectorul reg. de şcoale Deák Lajos, Comitetul central al Reuniunii învăţătorilor din Archid. gr. cat. de Alba-Julia şi Făgăraş. Despărţământul Sibiiu al acestei reuniuni, protopopul Câmpean cu alţi doi preoţi din Gyó. Szt. Miklós, directorul gimnaziului evangelic din loc şi alţii mulţi, al căror nume le-am scăpat. In fine inv. Ioan Suciu a cetit biografia jubilantului. După masă a urmat voie bună până sara tîrziu, jucând cu toţi în horă şi petrecându-şi vesel până pe la oarele 10.

Astfel s'a prăznuit jubileul de 40 de ani al învăţătorului George Maior. Sărbătoarea a fost vrednică de jubilante dar şi jubilantele a fost vrednic de cinstea ce i-sa făcut.

Astăzi e vioiu, deplin sănătos şi rumen la faţă, fie ca aceasta sănătate şi bună disposiţie să şi-o păstreze încă mulţi ani spre bucuria familiei sale şi a noastră a tuturora, cari'l stimăm şi iubim.

Un fost discipul.

Bibliografie.

Liturgie pentru 3 voci. Dl. prof. de muzică T. Popovici din Sibiiu ne comunică următorul aviz-cercular: »Liturgia pentru 3 voci« de copii sau de bărbaţi publicată de subscrisul în a. 1902 s'a dovedit de buna pentru învăţătorii noştri la formarea de *coruri bisericeşti* atât din copii de şcoală cât şi din adulţi.

Deoarece ediţia primă s'a epuizat deja de aproape un an, iar de altă parte liturgia mi se cere de către mai mulţi dintre d-nii învăţători — m'am hotărît a tipări o nouă ediţie, însă *numai în cazul când, sub formă de abonament, voi putea să-mi asigurez cel puţin în parte cheltuielile de tipar.*

De aceea îmi iau voie a mă adresa la DV. cu rugarea, ca — întru cât nu aţi avea deja liturgia amintită şi Vă poate fi de folos — să binevoiţi a comanda cel puţin un exemplar.

Preţul unui esemplar în abonament (în legătură de lucs) este 2 cor. (altfel cel puţin 3 cor.) La comande de cel puţin 10 es. dau un rabat de 20°/₀.

Banii trebue trimişi anticipativ la adresa subscrisului.

Abonaţii primesc esemplarele comandate imediat după apariţie (franco, sub bandă) Cu distinsă stimă

Sibiiu, 7/20 Septemvrie 1908.

T. Popovici,
prof. de muzică la seminarul »Andreian«.

ULTIME ŞTIRI.

Budapesta, 1 Octomvrie. Eri s'a ţinut un consiliu de miniştri, care s'a ocupat cu proiectul reformei electorale. Tot eri a fost primit în audienţă de Maj. Sa ministrul Wekerle. Această audienţă a stat de asemenea în legătură cu reforma electorală.

Turin, 1 Octomvrie. Eri au sosit aici ministrul de externe al Italiei Tittoni împreună cu ministrul de externe al Rusiei Iswolski pentru a pleca la Racconigi, unde vor fi primiţi în audienţă de Regele Italiei.

Bran, 1 Octomvrie. Azi noapte a fost împuşcat în locuinţa sa de nişte necunoscuţi comerciantul George O. Gerbacea din Moeciul inferior. Victima se află în agonie. Criminalii au dispărut.

Exposiţia de vite a XVIII-a

ţinută Dumineca, la 6 Septemvrie n., în comuna Şura-mare.

— Septemvrie 1908.

In zorile zilei de Dumineca o ploaie deasă curgea pe Valea-Cibinului, încât ne cuprinsese o îngrijorare pe noi cei dela »Agricola« cu privire la reuşita esposiţiei. După plecarea din Sibiiu, pe la orele 8 a. m., norii încep a se rări, iar ploaia începe a cădea mai măruntă. Când sosisem la locul destinat, norii să răriseră binişor şi razele pătrundeau tot cu mai multă tărie spre satul, aşezat în o frumoasă vale.

La orele 10 sosiau vitele din comună, cum şi cele din comunele învecinate, tot cu grămada. Preoţi şi învăţători, fruntaşii din comune se întâlniau şi grupe de grupe îşi mânau vitele în piaţa dinaintea bisericei româneşti, un loc aranjat după toate cerinţele. Către orele 10 şi jumătate sosiseră cele mai multe vite, iar comitetul din Sibiiu dimpreună cu poporul se adună în şcoala românească spre a discuta modalităţile de urmat.

Primire din partea Românilor nu s'a făcut, cu atât mai plăcut a fost atins însă comitetul, văzând întreagă representanţa comunală, compusă aproape esclusiv din Saşi, dimpreună cu protopretorul *Fabritius*, aşteptându-ne la podul ce conducea la locul esposiţiei. După salutările reciproce ne-am apucat de lucru dupăce am luat un mic dejun la preotul gr. or Opriş.

Şedinţele juriului au fost condus de viceprezidentul *Chirca*, iar pe notarul l-a făcut secretarul reuniunii Victor Tordăşianu. Raportul juriului s'a încredinţat directorului dela şcoala economică a consistorului gr. or. *A. Cosciuc*.

Procedându-se la apreciarea materialului espus, întreg juriul constătător din peste 40 membri inteligenţi, preoţime şi învăţătorime şi fruntaşi din loc, cum şi din împrejurime, fiecare membru şi-a făcut notiţele proprii. După terminarea inspecţiei a urmat şedinţa de judecată. Aici prin aprobarea majorităţii membrilor s'a compus lista premiaţilor.

La premiare s'a urmat modalitatea: Secretarul Tordăşianu cetia numărul premiilor şi condiţiile din prospect, iar viceprezidentul Chirca îşi espunea părerile sale, şi la aprobarea membrilor, soiul cutare se premia. Vacile statorite ca vrednice de premiat s'au scos afară din mulţime şi puse separat în un şir. Pe un loc ridicat s'au pronunţat gradaţia premiilor.

Premergând toate acestea, întreg juriul a asistat la actul sărbătoresc al împărţirii premiilor.

Viceprezidentul în o frumoasă şi bine accentuată cuvântare a spus scopul venirei noastre în acest sat emanând din scopul Reuniunii agricole din comitatul Sibiiu şi a cetit numele premiaţilor în ordinea stabilită.

Vorbirea a pornit dela citaţia ce o face cu privire la esprimarea unui fruntaş Sas cu ocasia unei esposiţii în Sibiiu, care a zis: »Invăţaţi şi voi Saşilor a cugeta şi cumpăni ca Românul şi veţi ajunge şi voi buni economi de vite!« Un mare adevăr a spus şi atunci, când a zis că în vremile vechi în aceste locuri Românii erau, cari se ocupau cu creşterea şi prăsirea vitelor cum o şi spun ei, Saşii, în cântarea »Siebenbürgen Land des Segens, Land der Hirten und Karpathen!« Iar acum am ajuns să fim noi în urmă şi să învăţăm dela Saşi. Da! Să învăţăm tot ce e bun. Vorbitorul laudă mult materialul espus, şi cu drept cuvânt, căci în privinţa aceasta exposiţia de faţă a întrecut pe toate câte le-am avut până acum.

Cu aceasta terminându-şi vorbirea viceprez. Reuniunii, a urmat membrul din comitet Dr. Petru *Şpan*, care în un avântat discurs a arătat raportul dintre Români şi Saşi, cari în respectul cultural totdeauna au avut înrâurire binefăcătoare asupra Românilor conlocuitori. Aşa şi în casul de faţă la prăsirea şi cultura vitelor. A spus frumoase cuvinte de îndemn spre o convieţuire pacinică şi mod de trai liniştit. A lăudat calităţile Saşilor: perseveranţa în muncă şi cruţare în cele câştigate, însuşiri cari Românului în mare parte îi lipsesc. El e mai uşuratic, mai nerăbdător; o împrejurare aceasta, care nu-l ajută la propăşire. »Să învăţăm fraţilor ţărani dela Saşi: truda, răbdarea şi cruţarea, căci bine ne va merge!«

A lăudat cultura germană, isvorul limpede şi dătător de viaţă şi civilisaţie a popoarelor. Discursul la sfârşit a fost acoperit de o droaie de urări »Trăiască!« »Hoch!«

Indeplinindu-se formalităţile de predare a premiilor abia după patru ore p. m.

ne-am dus să luăm prânzul. Provăzuţi bine cu de ale mâncării şi înveseliţi, întrarăm în şirul toastelor şi cântărilor. Cel dintâiu toast l-a ţinut profesorul Dr. Petru Şpan pentru representantul oficios, dl prim-pretor Fabritius. Acesta i-a răspuns în o limbă românească pe alocurea neesceptionabilă. A urmat vicepreşedintul Chirca pentru administraţia locală, căruia i-a răspuns nemţeşte notarul Iosephi.

După acesta a urmat secretarul şi a tratat pe larg şi frumos despre esponenţi, spunând câte ceva din tainele urzirei acestei exposiţii, aranjate într'un an nu tocmai bogat în nutreţuri.

Romul Simu a toastat pentru ţărănime. Dr. Şpan pentru gospodine, în formă şăgalnică, care a produs mult haz. Preotul Petrişor a vorbit pentru secretarul Tordăşianu în un lung şi frumos discurs. O seamă dintre cântăreţi ne-a delectat cu tântece cari de cari mai frumoase. Reîntorşi la Sibiiu am adus cu noi cele mai plăcute impresii despre hrănicia şi deşteptăciunea poporului nostru din Şura-mare, iar pentru Reuniune un câştig de aproape 20 membri noi.

Bravii Români din Şura-mare au avut 3 întruniri în anul de faţă, precum s'a exprimat vrednicul preot Opriş, ei nu s'ar înfrica nici de o exposiţie de copii, ce ar dori să se aranjeze acolo. Laudă preotului N. Opriş, laudă învţătorului I. Opriş şi comitetului aranjator local pentru frumosul aranjament, laudă exponenţilor şi laudă şi fruntaşilor din comunele vecine.

Ego.

Lucrările agricole în luna Septemvrie.

(Fine.)

Culesul viilor.

Strugurii se culeg când sunt copţi. Ciorchina coaptă are o culoare oacheşe atârnă mai mult în jos, boabele sunt moi şi se deslipesc uşor de pe ciorchină, iar peliţa bobului este străvezie. Strugurii se culeg când sunt svântaţi de rouă sau de apă de ploaie. La cules, strugurii necopţi bine să nu se amestece cu cei copţi, nici strugurii negri cu cei albi; iar vesele în cari se culeg strugurii să fie cât se poate de curate.

După cules, strugurii se storcesc cu o anumită maşină; dupa aceea se varsă în teasc, de unde mustul curge printr'o sită ca să nu treacă şi boştina. După ce mustul s'a scurs şi boştina s'a tescuit, tot mustul se toarnă în buţi sau tocitoare ca să fiarbă.

Mustul din struguri albi are nevoe de o căldură de 13—15 gr. Reamur, iar cel negru o căldură de 15—20 gr. Reaumur. In mustul alb, când fierbe, se pot pune vre-o câteva kg. de ciorchină fără boştină, pe când în mustul negru se pun vre-o câteva kg, de boştină fără ciorchină.

Vasele în cari fierbe mustul trebue umplute în aceeaşi zi.

In pivniţa sau crama în care sunt puse buţile în cari fierbe mustul trebue să fie o căldură de 15—20 gr. centigrade.

Din tescovina care rămâne, se scoate rachiul de tescovină; ea se poate întrebuinţă peste iarnă la hrana vitelor; în cazul aceasta trebue bine păstrată în gropi sau în tocitoare.

Tot în această lună se pritoceşte vinul alb care are vârsta de un an şi după pritoc se limpezeşte cu cleiu, cu albuş de ou sau cu cleiu de peşte.

In grădina de pomi.

Culesul poamelor văratice se face când sunt coapte bine, iar prunele tomnatice şi iernatice se mai lasă în anumite locuri ca să se coacă mai bine. Astfel de poame niciodată nu se scutură ci se culeg cu mâna.

Se fac gropile pentru sădirea pomilor roditori. Adâncimea şi lăţimea gropilor trebue să fie cel puţin de 1 m. Cu cât gropile sunt făcute mai de timpuriu cu atât este mai bine la sădirea pomilor.

In grădina de legume.

Se scoate ceapa, usturoiul şi alte zarzavaturi. Ceapa şi usturoiul după recoltă se fac funii, cari se lasă 15 zile în bătaia soarelui şi după aceea se pun la păstrare. Ceapa iernează mai bine în pod iar usturoiul în pivniţă. Morcovul, ca şi alte legume rădăcinoase, după ce s'a scos din pământ se păstrează peste iarnă în pivniţă în nisip, sau afară în gropi ca şi cartofii.

Rădăciniie destinate pentru sămânţă se păstrează în pivniţă sau chiar în gropi, punându-le tocmai deasupra după ce groapa s'a umplut, aşa ca stratul de pae ce se pune deasupra gropii să acopere aceste rădăcini.

Stupăria.

In această lună se face o recoltă mai mult de miere. Se despărţesc stupii cu matca tânără, de stupii cu matca bătrână, care se cunoaşte dela primul roit, căci cu primul roiu, pleacă totdeauna matca bătrână. Se împreună roii cei slabi ca astfel să poată ierna mai uşor. Stupilor cu matca tânără, cari se lasă de sămânţă, li se retează foarte puţin fagurii dacă sunt umpluţi cu miere.

Alte lucrări.

Din această lună începe a se împuţina hrana vitelor cu nutreţ verde, pe nesimţite, aşa ca să se poată deprinde cu fân. Aceasta cu deosebire pentru cai.

Ciobanii să nu adăpostească oile prin locuri umede; iar seara şi dimineaţa înainte de a le duce la păşune să le dea o mână de fân sau chiar pae.

Porcii destinaţi la îngrăşare, se duc în pădurile de ştejar şi fag unde se îngraşe cu ghindă şi jir.

V. S. Moga.

Sămânatul grâului.

Zice un proverb: »Cum sameni, aşa seceri«. Nicăiri nu se nimereşte mai bine acest proverb ca la sămânatul grâului; de aceea plugariul bun trebue să fie cu mare băgare de samă, dacă vrea ca la vara viitoare să aibă snopi mulţi şi grei de grâu curat. Trebue să ştie multe lucruri, cari să le aibă înaintea ochilor, mai ales acuma, când e vremea sămânatului.

Ce fel de pământ îi place grâului? Mai bine îi prieşte grâului, dacă îl sămânăm într'un pământ argilos, adânc şi gras. Cu cât e un pământ mai svântat şi cu cât tânjeşte mai tare de uscăciune, cu atâta e mai nepotrivit pentru grâu, căci lui îi place pământul mai umed şi care ţine mai bine apa. De aceea în pământul nisipos nici nu-i prea place grâului! Tot asemenea să nu sămânăm grâu în pământul prea gras, căci creşte numai în pai şi cade uşor!

După ce să sămânăm grâul? Mai bine îi place în ogorul bine lucrat, în care se face şi mai frumos şi mai mult şi şi mai greu la cântar. Dar fiindcă în ziua de azi pământul e scump şi puţin şi fiindcă pregătirea, cum trebue, a ogorului e împreunată cu mare cheltuială, de aceea nu se plăteşte să mai lase plugarii ogor!

E bine să sămânăm grâul după măzăriche, bob şi cânepă, mai ales, dacă pe acestea le-am sămânat în pământ gunoit! După ce le curăţim de pe loc, avem timp destul, ca să pregătim pământul de grâu!

După trifoiu, lăsat de nutreţ, asemenea se face bine grâul, mai ales, dacă putem face două arături. După trifoiul, lăsat de sămânţă, nu e bine să sămânăm grâu, căci vine prea ţârziu cosit trifoiul de sămânţă, care de altfel sărăceşte şi stoarce tare pământul şi după el, pe vreme mai secetoasă mai ales, nu se poate face arătură aşa de bună, ca după cel de nutreţ!

După luţernă să nu sămânăm însă niciodată grâu, ci mai bine alte plante de sapă.

In multe părţi se samână grâul după cucuruz! Se poate sămâna grâul după cucuruz, dar numai atunci, când cucuruzul e un soiu văratic şi dacă l'am fost sămânat în pământ gunoit! Cu cât culegem cucuruzul mai târziu, cu atât e mai greu şi şi mai rău să sămânăm după el grâu, căci pe de o parte prea întârziem cu sămânatul grâului, pe de altă parte trebue să ne grăbim cu pregătitul pământului pentru grâu! Se poate întâmpla să înceapă ploile de toamnă mai de vreme, ca şi în anul acesta şi grăbindu-ne arăm pământul şi dacă e prea moale şi jilav, făcând arătură rea, dela care va suferi mai mult grâul!

După sfecle (napi) iarăşi nu e prea potrivit să sămânăm grâu, căci ele vin scoase prea târziu şi nu avem, când pregăti în deajuns pământul pentru grâu! Ar trebui sau să scoatem mai de vreme sfeclele sau să sămânăm grâul mai târziu. In cazul dintâiu o să căpătăm sfecle mai puţine, în al doilea poate să-i fie în paguba grâului.

Mai rău e să sămânăm grâul după bucate spicoase şi mai ales tot după grâu!

Pregătirea seminţei! Sămânţa de grâu, ce voim să o sămânăm, să fie curată, întreagă şi sănătoasă! De aceea fiecare plugar, până nu samână grâul, să'i cearnă cu ciurul de bucate, numit trier, ca să poată sămâna grăunţele cele mai frumoase şi fără alte seminţe!

Pe lângă cernut, grâul de sămânat, trebue spălat şi cu piatră vânătă topită în apă, ca să'l ferim de tăciune, care e un mare duşman al grâului! Spicele de grâu cu tăciune până nu's coapte sunt la coloare vinete-verzui! Şi când sunt coapte se deosibesc de celelalte spice sănătoase, căci sunt mai mari şi mai pline, fiind grăunţele mai umflate. Grăunţele cu tăciune au în loc de miez tare şi alb, o materie neagră, moale şi cu miros greu.

La îmblătit multe din grăunţele cu tăciune se zdrobesc, praful acela negru lipicios din ele se împrăştie şi se lipeşte de paie, pleavă şi de grăunţele sănătoase şi întregi! Dacă sămânăm astfel de grăunţe — de altfel întregi şi sănătoase — pe cari s'a lipit praf de tăciune, când răsar ele, răsar şi ciupercuţele de tăciune de pe ele (tăciunele e compus din mii şi mii de ciuperci mici, cari încolţesc şi cresc) şi se vâră în grâul încolţit. Cu cât răsare şi creşte grâul mai iute, cu atâta îi face stricăciune mai puţină tăciunele.

Plugarul să se ferească deci totdeauna să nu samene grâu cu tăciune, fără să'l facă cu peatră vânătă, care omoară tăciunele. Chiar dacă e sigur, că grâul lui nu a avut tăciune, totuşi s'a putut lipi praf de tăciune rămas în maşină dela grâul cu tăciune al altora, cari au îmblătit înainte.

De aceea fiece plugar până nu-şi samână grâul să'l facă cu peatră vânătă! Pune într'un ciubăr apă — nu chiar plin — în apă pune tot la 25 litre de apă câte $1/2$ kgr. de peatră vânătă pisată mărunt. Grâul îl punem într'un coş de nuele şi îl slobozim în ciubăr. Cu mâna spălăm bine grâul în coş, aruncând afară grăunţele ce se pun pe faţa apei, ridicăm coşul, să se scurgă apa din grâu! Astfel facem până ce mai e apă în ciubăr! După ce să gată, punem altă apă cu peatră vânătă, până facem tot grâul!

Când să sămânăm grâul? Grâul să'l sămânăm începând dela sfta Mărie mică şi până pe la mijlocul sau sfârşitul lui Octomvrie. Acesta e timpul cel mai bun de sămânat.

Grâul se poate sămâna cu mâna sau mai bine cu maşina în rânduri departe unul de altul cam la 11—15 cm.

Sămânţa mai bine e să ajungă în pământ la o adâncime de 5 cm. In pământuri mai legate ceva mai deasupra, iar în cele înfânate poate ajunge şi mai adânc în pământ!

Pe un jugăr (1600 stânjini □) ne trebue sămânat cu mâna cam 110—170 litre, cu maşina în rânduri cam 100—140 litre de grâu!

N.—r.

Amintiri din Ardeal.

O înscriere la liceul din Blaj la anul 1885.

Nu cred să esiste Român pe faţa pământului, care să nu fi auzit de Blaj, acel orăşel din Transilvania, care ne-a dat atâţia oameni cu carte. Cu drept cuvânt Blajul se poate numi leagănul ştiinţei din Transilvania, având cele mai vechi şcoale româneşti, dar Blajul mai este vestit şi pentru adunarea Românilor din 1848 şi poate şi pentru aceea, că este unicul orăşel împopulat cu Greci, cari nici ideie nu au de limba grecească.

In nemijlocita apropiere a Blajului se află vestita peatră a libertăţii — un bolovan — care dacă s'ar răsturna peste tine te-ar turti ca pe-o muscă.

Ca să aibă cineva o ideie mai clară despre situaţiunea Blajului, mă voiu încerca a-i face pe scurt monografia.

Blajul se află în Transilvania, sau dacă vă place mai bine în Ardeal. Acolo unde Târnava-mare cu Târnava-mică se ciocnesc în capete, acolo e Blajul. L'am putea numi şi buricul Transilvaniei, fiind la mijloc, sau, ca să fiţi şi mai bine orientaţi, Blajul se află acolo unde popa din Scoreiu şi-a făcut morala.

Dacă cineva voeşte să plece cu calea ferată din Sibiiu, în cinci oare ajunge în gara Blajului, care este în nemijlocita apropiere de băile Mariei (Marienbadul românesc). Aşa era pe atunci, acum am auzit, că trebueşte să te dai jos la gara cimiterului, care este dinsus de Blaj. — Nu ştiu gara s'a schimbat dinsus de Blaj, sau Blajul s'a mutat dinjos de gară, că eu de atunci nu am mai fost pe acolo.

Dela gara de pe atunci, ca să te coste drumul mai ieftin, o luai *per pedes apostolorum* (cele mai vechi automobile) spre oraş, dând bine înţeles mai întâi o bună dimineaţă lui Ioni Funarului, că l'a împins păcatele de şi-a pus casa tocmai în calea omului prefăcând-o în cârciumă, apoi cine nu ştie că:

Cine-a făcut cârcima 'n drum
N'a făcut'o de nebun
Ci a făcut'o de cuminte
Cine întră în ea să cânte.

Dela cârciuma Funarului mai faci câţiva paşi şi te isbeşti cu nasul de coteţele cu porci ale domeniilor metropolitane. Dela acele coteţe se revarsă pe un deluşor aleia Blajului, care consta din Greci, bănci şi câteva lampioane, numai arborii lipseau ca să fie lucrul complect. Dela coada aleei se întinde apoi adevăratul Blaj.

Şi eu, îndemnat şi de unii colegi din părţile noastre şi mai mult în dorinţa de a cunoaşte acel cuib de cultură, m-am hotărât a face liceul superior la şcoalele din Blaj şi în toamna anului 1885 am luat trenul din Sibiiu şi m-am dus cu el la Blaj.

La plecare nu am uitat a mă căpui cu ceva parale pentru cărţi româneşti, că logaritmele mele erau nemţeşti. Destul că am ajuns în pace la Blaj şi în lipsă de cunoştinţe am descins provisoriu pentru câteva zile în lemnăria unui profesor.

Profesorii celibi, cari formau majoritatea la liceu, aveau locuinţele lor în edificiul liceului. O aripă a edificiului era prevăzută cu 12 camere (chiliile foştilor călugări basilitani de pe vremuri) cari serveau de locuinţe pentru profesorii celibi, iar în curtea liceului fiecare profesor avea o magazie de scânduri bine încheiată pentru lemne. Aceste magazii serveau vara de locuinţe pentru elevii săraci din liceu, cari botezau aceste magazii cu diferite numiri ca: Plevna, Griviţa, Vidin, Roma, Mecca şi altele.

Fiecare profesor celibe avea în schimbul lemnăriei lui câte un elev, care îi făcea diferite servicii: ca curăţitul ghetelor, facerea focului şi aducerea vinului din pivniţă. Nu ştiu din celelalte cum erau provăzuţi dar butoiaşul cu vin cu greu putea să lipsească din pivniţele lor.

Aceşti profesori aveau masă în seminar, cei mai bătrâni fiind mai comozi îşi aduceau prin elevul lor mâncarea acasă şi prin aşa ceva se mai atingea şi elevul cu ceva mâncare caldă, de pâne nu ducea grijă că aceea o avea gratuit din fondul Bobian (aşa numitul ţipău, o pâne de grâu de lungimea unui jumătate de metru, care să distribuia elevilor la fiecare cinci zile.

Cum am zis, am locuit patru zile într'o lemnărie până am cunoscut Blajul din doască în doască, apoi ne-am instalat vre-o patru inşi cu locuinţa la o femee văduvă numită Anica lui Partenie, care da camere cu chirie şi care avea o fetiţă de vre-o 12 ani.....

Se începuse acum înscrierile şi noi vre-o 15 elevi am pândit ziua, care era destinată Domnului pentru înscriere.

Domnul era profesorul de limba greacă preotul I. Gh. Lumea din Blaj şi jur îl cunoaşte numai sub numele de »Domnul«, şi era un om foarte bun — pâne caldă nu altceva — şi poate chiar bunătatea lui a fost cauza de mulţi studenţi abuzau de ea. Noi cei din nou veniţi nu o ştiam, dar ne-a montat unul mai vechiu, el ne-a rânduit astfel la înscriere încât era un adevărat teatru.

Să nu uit că la Domnul cei patru, cari şedeau la amintita văduză am trecut liceul cu un călindar vechiu cu litere cirile în loc de cărţi de studiu.

Un student din clasa a opta liceală anume Oct. B., care a studiat dela clasa întâia primară în Blaj şi care nu se temea de Domnul, s'a informat de numirea comunelor noastre natale şi a alcătuit o listă pe care a predat-o Domnului. Unele comune din Transilvania au nişte numiri destul de ciudate şi aceste numiri au contribuit foarte mult la supărarea Domnului, care a cinstit pe unii dintre noi cu epitetul de măgăroi, ca deosebire de măgarii metropoliei, cu cari se aducea apă la frământarea ţipăului din fundaţiunea Bobiană (episcopul de pe vremuri a lăsat o fundaţiune din al cărei venit se face pânea numită Ţipău, care se distribue gratuit tuturor elevilor de religiunea greco-catolică dela şcoalele din Blaj).

Era ora două după prânz într'o zi de Joi. Sala de înscriere gemea de public. Domnul după o mică cuvântare plină de învăţături morale din sfânta scriptură, ocupă locul de actuar şi luându-şi lista formată de octavanul B. începe cu înscrierile strigând pe fiecare după nume şi anume:

Domnul: Ion F.
Elevul: Prezinte.
Domnul: De unde eşti?
Elevul: Din Vaca în Zarand.
D-l: Andron B.
El: Eu mis aici (era moţ).
D-l: Te văd, dar de unde eşti?
El.: Din Scroafa.
D-l: Pleacă. Altul să vină şi anume Nicolae B.
El.: Prezent.
D-l: De unde eşti?
El.: Din Roşia de pe Săcaş.

D-l: Hm. pocite numiri mai au și satele voastre, nu v'ați putut naște în alte sate cu numiri mai omenești? (Publicul rîdea pe înfundate) Să vină Joviță Băbuț.

El.: Aici.

D-l: De unde ești?

El.: Din Roșia Abrudului. Iar Roșia bin. Altul.

D-l: Andrei C.

El.: Prezinte

D-l: De unde ești?

El.: Din Neagra — Munții apuseni.

D-l: Ba dela Dracu. Altul Pascu Ion, tu apari mai modest, de unde ești?

El.: Din Beșinău.

D-l: Ieși da ieși mai repede; altul...

— — — — — — — — — — — — — —

Nici la un teatru nu am fi putut rîde cu atâta poftă ca la acea înscriere; și acum când mi-aduc aminte mă umflă rîsul.

De sub Surul.

MULTE ȘI DE TOATE.

Comerțul cu muște.

Un comerț foarte ciudat trece în momentul acesta prin o criză pe care publicul nici nu bănuește, fiind-că, în general nu se cunoaște existența acestui comerț. E vorba de importul muștelor uscate din sudul Mexicului. Numai în Anglia s'au adus anul acesta mai multe mii de kilograme de »articolul« acesta. Muștele uscate servesc ca hrană păsărilor din colivii și momeală pentru pești. Comerțul acesta bănos e pe cale de a trece prin grele încercări din cauza higieniștilor. In adevăr, medicii pretind că importarea atâtor milioane și milioane de insecte, al căror corp n'a suferit nici o prealabilă preparație, constitue un serios pericol pentru higiena publică, fiind-că muștele, care sunt astfel răspândite în toată țara, pot cu ușurință să transmită boale epidemice. — (»Reporterul«)

*

Moda rasului.

Moda rasului e mai veche de 2000 de ani. Se zice că s'a ivit pe vremea lui Alexandru cel mare. La început era foarte criticată în Grecia, unde nu se țineau de ea decât fanfaronii, cari probabil erau batjocuriți de cei cu barbă și n'aveau trecere nici pe lângă femei. Diogene, care de altmintrelea nu punea mare preț pe exterior, căuta să facă ridicolă noua modă.

Odată întâlnind pe un om ras pe obraji, îl întrebă: »Te razi ca să reproșezi naturei, că te-a făcut bărbat iar nu femee?«

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor respons.: Victor Branisce

Cursul la bursa din Viena.

Din 30 Septemvrie n. 1908.

Renta ung. de aur 4%.	110 80
Renta de corone ung. 4%	92.65
Impr. căil. ter. ung. în aur $3^{1}/_{2}$%	82 15
Impr. căil. fer. ung. în argint 4%	92 80
Bonuri rurale croate-slavone	93.50
Impr. ung. cu premii	185.60
Losuri pentru reg. Tisei și Seghedin	—.—
Renta de hârtie austr. $4^{2}/_{10}$	96 —
Renta de argint austr. $4^{2}/_{10}$	95 90
Renta de aur austr. 4%	115 50
Renta de coróne austr. 4%	96 10
Bonuri rurale ungare $3^{1}/_{2}$%	86.60
Losuri din 1860	151 75
Acții de-ale Băncei ung. de credit	1750 —
Acții de-ale Băncei austr. de credit	742 50
Acții de-ale Băncei austro-ung.	646 40
Napoleondori	19 09
Mărci imperiale germane	$117.37^{1}/_{2}$
London vista	239.30
Paris vista	$95.32^{1}/_{2}$
Note italiene	95 05

Cursul pieței Brașov

Din 1 Octomvrie n. 1908.

Bancnote rom.	Cump.	18.94	Vênd.	19.—
Argint român	„	18.80	„	18.90
Lire turcesci	„	21.40	„	21.60
Scris. fonc. Albine 5%		100.—	„	101.—
Ruble Rusesci	„	2 51	„	2.53
Napoleondori.	„	19.—	„	19.12
Galbeni	„	11.20	„	11.40
Mărci germane	„	117.—	„	117.40

„Gazeta Transilvaniei“ cu numĕrul à **10 fileri** se vinde la zaraful **Dumitru Pop**, la tinichigeria de pe parc.